

INHOUDSOPGAVE

- 2 **TEN GELEIDE**
- 3 **ACHTERGROND**
De cultuurfabriek van Plasterk
- 6 **ACHTERGROND**
Langjarig gesubsidieerde instellingen
- 8 **UITGELICHT**
Walter Groenen
De nieuwe cultuurkaart
- 9 **OPINIE**
Ad 's-Gravesande
Nederlandse Publieke Omroep
- 12 **OPINIE**
Ap de Vries
Instellingen voor kunst-educatie ontberen budget voor innovatie
- 14 **OPINIE**
Janne Rijkers
De digitale auteur
- 16 **FISCAAL**
Sigrid Hemels
Fiscale aanbevelingen van de Commissie Cultuurprofijs
- 18 **INTERVIEW**
Kosmopolis
- 21 **VERENIGING**
CultuurCollege is gestart
- 22 **OPINIE**
Teunis IJdens
Voorspel tot de evaluatie van de Wwik
- 25 **DESGEVRAAGD**
Nut en noodzaak van kunstenaarsbeleid
- 26 **Beleidsagenda**
- 28 **Verenigingsinformatie**

TEN GELEIDE

De Nederlandse culturele wereld heeft te maken met een overdaad aan nieuw, onuitgewerkt beleid waarvan de gevolgen nog niet overzien kunnen worden. Tussen tekentafel en werkelijkheid zit meestal een lang traject van aanpassing en overleg. Een goede regisseur moet daarbij voorkomen dat aan het eind iets heel anders tot stand is gekomen dan oorspronkelijk bedoeld. Aan minister Plasterk de schone taak om dit stroperige proces tot een goed einde te brengen.

De minister heeft stevige ambities: een brede basis met een sterke top. Met nadruk op excellentie, internationalisering, mooier Nederland en een sterke sector. De instellingen hebben daarop gereageerd met ambitieuze plannen, nieuwe initiatieven en veel nieuwe samenwerkingsverbanden. Een ondernemende sector, zo stelde ook de Commissie Cultuurprofijs vast. In hoeverre instellingen in staat zijn de eigen inkomsten verder te verhogen zal ook afhangen van een betrouwbare overheid die ondernemerschap stimuleert en bereid is tot maatwerk. Te hopen is wel dat de minister niet teveel nadruk legt op verzakelijking en het verhogen van eigen inkomsten, want uiteindelijk wordt de legitimatie van het subsidiestelsel toch gevormd door de kwaliteit en de diversiteit van het aanbod dat zich juist niet in de markt staande kan houden.

Zolang er nog geen definitieve besluiten gevallen zijn, kan Kunsten '92 niet veel meer doen dan waarschuwen voor de systeemfouten. Zo is het heel belangrijk dat de samenhang tussen groot, klein, oud en nieuw in de besluitvorming een rol blijft spelen. Schotten tussen budgetten en beoordelingssystemen kunnen dan hinderlijk in de weg zitten. Nu al dreigt bijvoorbeeld door het beleid ten aanzien van de productiehuisen de positie van zelfstandige podiumkunstenaars in het gedrang te komen. Ook de actie van het platform Zonder Kunstenaars Geen Kunst kan gezien worden als een signaal dat subsidie- en beleidssystemen niet altijd even goed zijn afgestemd op de werkwijze van kunstenaars. 'Beleid volgt kunst' was altijd een mooi uitgangspunt. Het is de vraag in hoeverre dat straks nog zo is. De overheid zou er in ieder geval verstandig aan doen de nodige ruimte in te bouwen voor herstelwerkzaamheden.

Kunsten '92 heeft de minister alvast een lijstje met knelpunten gestuurd en hem gevraagd hoe hij controle denkt te houden op de kwaliteit, de samenhang en de uitvoerbaarheid van alle nieuwe regels, fondsen en structuren. En natuurlijk willen we meer helderheid over de financiën. Want één ding is wel duidelijk: er is te weinig geld. De Raad voor Cultuur heeft er in zijn advies *Innoveren, Participeren!* al op gewezen dat deze operatie alléén succesvol kan verlopen als er meer middelen beschikbaar komen. De Raad heeft de minister daar recentelijk nog eens aan herinnerd. En natuurlijk gunnen wij minister Plasterk dat succes van harte.

Marianne Versteegh
Algemeen secretaris Kunsten '92

ACHTERGROND

De cultuurfabriek van Plasterk*

Het nieuwe subsidiestelsel is een complex geheel geworden. Het biedt een overdaad aan nieuw, moeilijk te bevatten beleid en nog veel onduidelijkheid over de invulling en de effecten ervan. Op dinsdagochtend 19 februari jl. had Kunsten '92 een bijeenkomst georganiseerd in het Amsterdamse Muziekgebouw aan 't IJ om de stand van zaken met betrekking tot het nieuwe stelsel door te nemen.

Martijn Sanders en Jet de Ranitz waren aanwezig om het advies *Meer draagvlak voor cultuur* van de Commissie Cultuurprofijs toe te lichten. Aad Hogervorst, plaatsvervangend directeur Kunsten van het Ministerie van OCW, en Kees Weeda, secretaris van de Raad voor Cultuur, waren aanwezig om uitleg te geven over de subsidieprocedure en vragen te beantwoorden.

Hoge ambities, te weinig middelen
Marianne Versteegh, algemeen secretaris van Kunsten '92, gaf een korte presentatie met feiten en cijfers die u op pagina 5 van deze nieuwsbrief terugvindt. De conclusies waren helder: voor de vierjarenregeling in de basisinfrastructuur (BIS) is meer dan twee keer zoveel aangevraagd dan er aan middelen beschikbaar is, bij het nieuwe podiumkunstenfonds NFPK+ drie keer zoveel. Ook in de grote steden is een zelfde patroon zichtbaar. Voor de landelijke basisinfrastructuur, Rotterdam en Amsterdam geldt ook dat er minder middelen te verdelen zijn dan in de huidige periode. Opmerkelijk is dat in de adviesaanvraag aandacht ontbreekt voor de in *Kunst van Leven* verwoorde prioriteiten en dat het woord 'kwaliteit' er niet één keer in voorkomt.

Zoals te verwachten is het financiële kader te beperkt om de ambities voor de basisinfrastructuur waar te maken, iets dat de Raad voor Cultuur de minister al in een aparte brief heeft laten weten. Voor de fondsen geldt vermoedelijk hetzelfde. Verder blijkt dat het ministerie in de adviesaanvraag dicht bij het advies van de Commissie Cultuurprofijs blijft: er wordt 10

miljoen euro bezuinigd en er komt 15 miljoen euro bij voor versterking van cultureel ondernemerschap. Daarover zal overleg met de sector gevoerd worden. Hoe, dat is nog een open vraag. In ieder geval wordt de Raad voor Cultuur hierover niet om advies gevraagd, wat overigens nog niet wil zeggen dat hij zich er, als onafhankelijk adviesorgaan, niet alsnog over zal uitspreken.

Rapport Commissie Cultuurprofijs

Volgens Martijn Sanders, voorzitter van de Commissie Cultuurprofijs, was de basisveronderstelling van de commissie dat vergroting van de eigen inkomsten meer maatschappelijk draagvlak oplevert. Dit met behoud van de artistieke/culturele missie. De commissie verwacht dat een verhoging van de eigen inkomsten-norm, vermoedelijk tot 25%, voor cultuurproducerende instellingen in de basisinfrastructuur mogelijk is. Bij eigen inkomsten gaat het dan niet alleen om inkomsten aan de kassa, maar ook om structurele derde geldstromen, zoals sponsoring, mecenaat en subsidie van anderen dan het Rijk. En wie kan uitleggen dat deze norm voor zijn/haar instelling niet redelijk is moet een aangepaste norm kunnen krijgen volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Maatwerk is het uitgangspunt. Tegenover de 10 miljoen euro bezuiniging die dit moet opleveren staat een investering van 15 miljoen euro, waar in eerste instantie alleen de instellingen in de basisinfrastructuur en de langjarig gesubsidieerde instellingen gebruik van kunnen maken. Dit geld wordt ondergebracht in een 'matching-fonds' waar instellingen hun nieuwe extra eigen inkomsten kunnen verdubbelen. Dit zou ook een stimulans moeten zijn voor particulieren en sponsors om meer in kunst en cultuur te investeren. Na drie jaar zou dit fonds voor alle instellingen toegankelijk moeten zijn, gesubsidieerd én ongesubsidieerd.

Naast positieve reacties, bijvoorbeeld op de toezegging dat instellingen straks reserves mogen opbouwen, werden ook kritische kanttekeningen geplaatst. Is de groep instellingen die straks de bezuiniging moet opleveren niet erg klein, en is het niet zo dat juist die instellingen dan dubbel worden getroffen? Zij worden gekort en moeten meer eigen inkomsten verwerven. En: derde geldstromen zijn vrijwel altijd incidenteel. Hoe stel je vast wat 'structurele eigen inkomsten' zijn? Welke inkomstennorm gaat er gelden voor productiehuisen? Wat moeten wij ons daarbij voorstellen? Leidt meer nadruk op verzakelijking niet automatisch tot marktconforme

salarissen voor marketeers en ben je daarmee je winst niet kwijt? Op deze vragen kon geen antwoord gegeven worden. Er moet nog rekenwerk verricht worden en overleg met het veld plaatsvinden. De minister komt voor de zomer met een brief waaruit zal moeten blijken wat hij met de adviezen van de commissie gaat doen.

Advisering Raad voor Cultuur

Nadat de adviezen van de Raad voor Cultuur zijn uitgebracht gaat de minister een korting toepassen. Kees Weeda sluit niet uit dat de Raad daar iets over zal zeggen. De Raad zal ook kijken naar de verhouding tussen *overhead* en algemene uitgaven. De Raad zou ook meer mogelijkheden moeten hebben om bijvoorbeeld naar *benchmarking* te kijken.

Weeda is het met Kunsten '92 eens dat er een overzicht moet komen van de noodzakelijke investeringen, omdat het hele adviesstelsel momenteel in beweging is. De Raad heeft al aangegeven dat voor het realiseren van het advies *Innoveren, Participeren!* meer middelen nodig zijn. Vier jaar geleden heeft de Raad binnen het kader geadviseerd maar wel een wensenlijstje bij de Tweede Kamer neergelegd. Dat is toen deels gehonoreerd. Het is niet ondenkbaar dat de Raad dat nu weer gaat doen.

Financiën

Op de vraag in welke tranches in de komende tijd de extra middelen beschikbaar worden gesteld en in hoeverre al is vastgesteld waaraan die middelen worden besteed, werd naar de begroting 2008 verwezen. Het ministerie heeft wel beloofd daarover duidelijkheid te geven, voor zover mogelijk. Met betrekking tot de 'cultuurprofijtgeden' kon Aad Hogervorst melden dat er in 2009 10 miljoen euro aan bezuinigingen aangaat en ook 10 miljoen euro aan intensivering beschikbaar is. Dus niet de 15 miljoen euro die is toegezegd aan de Commissie Cultuurprofijt! "Een denkbaar groeimodel is om voor 2009 die min 10 en plus 10 tegen elkaar weg te strepen. Dat zou onderdeel van het overleg met de sector kunnen zijn. Maar dat betekent dan wel dat er aan de pluskant niets voor investeringen beschikbaar is."

Marianne Versteegh

Het verslag van de discussiebijeenkomst op 19 februari 2008 in het Muziekgebouw aan 't IJ is na te lezen op www.kunsten92.nl

*

De titel van dit stuk is ontleend aan TM – Vakblad voor de podiumkunsten, maart 2008

DE PLUSSEN EN MINNEN UIT HET REGEERAKKOORD

Alle bedragen in miljoenen euro's

Extra middelen in 2011*		Bezuinigingen in 2011		
Saldering taakstelling	18	< >	Saldering taakstelling	18
Matchingregeling Programma-fonds Cultuurparticipatie	13,7	< >	Actieplan Cultuurbereik	13,7
Sterke Cultuursector	15	< >	Profijtbeginnel Cultuur	10
Extra budget programmafonds	8		Kunstkoopregeling	0,8**
Nationaal Historisch Museum	12			
Compensatie openstelling Rijksmusea tot 12 jaar	5			
Combinatiefuncties / Brede School	1,5			
Cultuurkaart	4,3			
Leesbevordering, Kunst van Lezen	1,5			
Nog in te vullen	21***		Nog in te vullen 'overige subsidies cultuur'	7,5
TOTAAL	100			50

* De extra middelen zijn gereserveerd, maar moeten nog overgeheveld worden naar de Cultuurbegroting. Dat gebeurt bij de voorjaarsnota. Per jaar komen de volgende bedragen beschikbaar: 2008 (+25 / -15), 2009 (+50 / -20), 2010 (+75 / -35) en 2011 (+100 / -50).

** De Kamer heeft zich in meerderheid uitgesproken tegen de afschaffing van de Kunstkoopregeling, de besluitvorming hierover vindt pas plaats bij de voorjaarsnota 2008.

*** Voor de 21 miljoen euro aan nog in te vullen intensivering in 2011 bestaan al wel plannen. Zo kondigt de minister in *Kunst van Leven* aan de monumentenzorg te gaan moderniseren waaronder een intensivering van de BRIM, mogelijk voor opname van naoorlogse monumenten

en religieus erfgoed. Om excellentie te bevorderen wordt de *Vermeerprijs* in het leven geroepen.

STAND VAN ZAKEN AANVRAGEN 2009-2012

Alle bedragen in miljoenen euro's

	Aantal aanvragers	Beschikbare bedragen	Aangevraagde bedragen
Langjarig (aangewezen instellingen)	- musea/erfgoed - orkesten, dans, opera - sectorinstituten - fondsen	144,2 98,1 27,3 102,2*	**
Basisinfrastructuur	313	88	181
Vierjarig bij NFPK+	274	28,2	77,6
Amsterdam	259	74	130
Rotterdam	137	75	115
Den Haag	101	53,2	69
Utrecht	53	5,5	9,5

* Budget fondsen exclusief overheveling van circa 28,2 miljoen euro uit de Cultuurnota.

** Indien beleidsplannen 2009-2012: 15 maart 2008 door sectorinstituten en fondsen; 1 juli 2008 door aangewezen instellingen o.b.v. prestatieoverzicht en begroting.

UITGELICHT LANGJARIG GESUBSIDIEERDE INSTELLINGEN

De afgelopen maanden is er vooral aandacht geweest voor de vierjarige subsidies, voor de oprichting van het nieuwe Nederlands Fonds voor de Podiumkunsten+ en voor de vraag welke instellingen bediend zullen worden door dat Fonds en welke instellingen in de basisinfrastructuur terechtkomen. Toch gaat ook voor de langjarig gesubsidieerde instellingen per 2009 het een en ander veranderen. Drie vertegenwoordigers laten zich kritisch uit over de stand van zaken.

De belangrijkste verandering, uiteraard, is de vaste positie binnen de basisinfrastructuur en de *monitoring* door middel van visitatie. Met dat eerste zijn Wim Weijland (Rijksmuseum voor Oudheden, Leiden), Jan Geert Vierkant (Noord Nederlands Orkest, Groningen) en Truze Lodder (De Nederlandse Opera, Amsterdam) heel tevreden. "De erkenning van je instelling is een groot voordeel van langjarige subsidiëring", meent Vierkant. "Je bestaansrecht en toekomst als instelling lijken zo veilig gesteld." Lodder: "Als DNO werken wij in een branche waarin je lang van tevoren verplichtingen aan moet gaan. We dragen bovendien nog eens verantwoordelijkheid voor Het Muziektheater. Dat is een kostbare infrastructuur die continuïteit nodig heeft. Het is verder een logische beleidsmatige keuze om het grootste operagezelschap, dat zich meten kan met de internationale top, langjarig te ondersteunen."

Dat meten met de top is tevens een reden voor voorzichtig enthousiasme over visitatie. Vierkant: "Het is altijd goed om jezelf te vergelijken met andere instellingen, nationaal en internationaal." Weijland: "Wij gaan er als instelling ook van uit dat we internationaal gevisiteerd worden, gezien onze collectie. Ik vind het ook een groot voordeel dat je plannen en ambities langs een internationale meetlat gelegd worden."

De Nederlandse Opera heeft de eerste visitatiecommissie al over de vloer gehad. Het rapport van die commissie ligt bij de minister. Het *pilotprotocol* waarmee de com-

missie werkte, is door de te visiteren instellingen (Het Nationale Ballet, De Nationale Reisopera, het Nederlands Dans Theater en De Nederlandse Opera) zelf opgesteld. Een kritische zelfevaluatie maakte er onderdeel van uit en vormde een informatiebron voor de commissie. Lodder: "Verder konden commissieleden zelf nog alles vragen en onderzoeken wat ze maar wilden. Zo'n zelfevaluatie vind ik heel goed. Het dwingt je tot zelfreflectie en je kunt hem ook weer naast plannen van andere instellingen leggen. Het zijn zeer professionele zelfevaluaties en visitaties geworden en we gaan er van uit dat de overheid daar ook zo mee omgaat."

De orkesten, waaronder het NNO, hebben met veel interesse naar de *pilot* van de opera- en balletgezelschappen gekeken. Zij moeten nog een dergelijke procedure opzetten en Vierkant ziet daar tegenop. "We moeten dat systeem zelf gaan bekostigen en het opzetten daarvan gaat heel veel tijd en geld kosten." Verder zitten de orkesten in de rare positie dat ze voor 1 februari een 'beleidsrijk' plan bij OCW konden indienen óf (net als de musea) voor 1 juli een 'beleidsarm' plan. Vierkant: "De informatie die we van OCW krijgen, wil ook nog eens veranderen. Die onduidelijke situatie is niet echt bevorderlijk. Er zit bovendien een moreel dilemma aan vast. Als er ook 'beleidsrijke' plannen – jargon voor plannen die veel geld kosten – kunnen worden ingediend, gaat dat dan straks bij de verdeling niet ten koste van instellingen die alleen maar een 'beleidsarm' plan hebben ingediend?"

Ook in de museumsector heerst de onduidelijkheid. De minister vraagt geen beleidsplan van de musea. Weijland: "Die visitaties zijn er nog niet, hoewel ze er in 2008 wel hadden moeten zijn. We zitten nu dus in een raar soort vacuüm. Niemand toetst je nu nog kwalitatief. De Raad voor Cultuur niet en OCW ook niet. Ik heb dus geen idee hoe mijn plannen worden beoordeeld. Over een paar maanden moet ik ze indienen, maar ik heb nog geen enkele aanwijzing gehad waar ons plan aan moet voldoen. Met OCW kun je bovendien alleen maar kwantitatieve afspraken maken: hoeveel bezoekers trek je, is je collectie gedigitaliseerd, enzovoort. Ik kan prachtige alinea's schrijven over een restauratie die voor mijn instelling belangrijk is, doelgroepenbeleid of educatie, maar ik krijg

geen stuiver meer." Hij gaat er dan ook van uit dat zijn budget hetzelfde blijft en houdt rekening met een korting op grond van het cultuurprofijtbeginnsel.

Lodder vertrouwt er op dat haar budget gelijk blijft: "Ik ga er van uit dat de overheid de visitatierapporten en de daaraan gekoppelde langjarige financiering serieus neemt. Daarin vertrouw ik de overheid als partner. Er mogen best dingen veranderen maar dan wel op grond van die rapporten en rekening houdend met het langetermijnbeleid van de instelling. Een olietanker kun je op het laatste moment nu eenmaal niet bijsturen." Vierkant, die er door de bezuiniging drie ton op achteruit verwacht te gaan, heeft zijn hoop gevestigd op de motie Leerdam-Van Vroonhoven. Die motie moet er, in het kader van de cultuurspreiding, voor zorgen dat er meer subsidiegelden naar de regio gaan. "Dat geld kunnen we goed gebruiken. Die tien miljoen euro bezuiniging van de overheid is weer zo'n kaasschaaf waardoor instellingen dreigen om te vallen. Met het geld van die motie zou ik die bezuiniging op moeten kunnen vangen."

Een andere manier om de bezuinigingen op te vangen, is, volgens de Commissie Cultuurprofijt in ieder geval, het genereren van meer eigen inkomsten. Net als de vierjarig gesubsidieerde instellingen zetten ook de langjarig gesubsidieerde instellingen enige vraagtekens bij de werkbaarheid van die voorstellen. Weijland: "Het advies was zinnig, maar je moet wel buitengewoon genuanceerd over de voorstellen nadenken. Zo zou je bijvoorbeeld eigenlijk een correctie per stad moeten hanteren. De musea in Amsterdam trekken door de grote aanwezigheid van toeristen makkelijker meer bezoekers dan wij in Leiden." Hij wijst bovendien op de grote invloed van de BankGiro Loterij die alleen kunstmusea financieel ondersteunt. "Krölller-Müller krijgt vrij gemakkelijk twee miljoen voor een nieuwe aankoop. Daar kunnen wij als niet-kunstmuseum nooit aanspraak op maken. Met het gevolg dat instellingen die wel van die pot gebruik kunnen maken, makkelijker aan de verplichte hogere eigen inkomsten kunnen voldoen."

Ook Vierkant heeft kanttekeningen: "Dit jaar hebben we als NNO voor het eerst vijftien procent eigen inkomsten weten te halen. Daar hebben we heel erg ons best

voor moeten doen en goede plannen voor moeten uitdenken. Ik zie ons dus nog niet zo 1-2-3 nog meer geld uit de markt halen. We zullen gaan kijken of we nog meer sponsors kunnen binnenhalen, die nu ook als eigen inkomsten mee gaan tellen. Maar ik wil ook het signaal afgeven dat 25% eigen inkomsten volstrekt onhaalbaar is."

Lodder: "Er zit een grote veralgemenisering in die plannen. Wij als DNO zitten nu al boven de percentages die Sanders voorstelt. Maar er zijn instellingen die nooit 25% binnen zullen halen. Er zal vast in de kunstensector een en ander te verbeteren zijn, maar veel instellingen zijn al heel professioneel." Zelf is ze vooral blij dat de overheid instellingen nu officieel toestaat reserves op te bouwen, omdat overschotten niet altijd meer ingeleverd hoeven te worden. Wat ze jammer vindt aan de plannen van de Commissie Cultuurprofijt is dat het maatschappelijk draagvlak voor kunst lijkt te worden vereenzelvigd met geld van derden. "Ik ben echt wel voor verhoging van eigen inkomsten, maar je moet niet onderschatten wat ervoor nodig is om de kwaliteit van je voorstellingen én je organisatie op een hoog peil te houden. Als je dat bereikt en daarnaast een optimale zaalbezetting hebt, dan betekent dat toch ook draagvlak?" Bij de gedachte dat ze geld zou moeten inleveren om zich vervolgens bij een loket te melden waar ze haar leren professioneler te worden, kan ze zich geen beeld voor ogen halen.

Toch was vernieuwing van het stelsel logisch, volgens Lodder: "Het nieuwe stelsel volgt een realiteit waarbinnen wij al jaren werken. Het is alleen nog even afwachten of dat nieuwe beleid ook gaat uitwerken zoals ooit de bedoeling was. Moeten we nu nog ouderwets wachten tot Prinsjesdag voor we zekerheid krijgen over ons budget per 1 januari aanstaande?" Niet iedereen is er van overtuigd dat aan die onzekerheid iets verandert aangezien het budget nog steeds elke vier jaar wordt vastgesteld. Vierkant: "Het lijkt uiteindelijk vooral een operatie te zijn, bedoeld om de druk op de Raad – die elke vier jaar alle instellingen moest beoordelen – te verminderen. Daar krijgen ze het nu inderdaad een stuk rustiger." Lodder wil niet op de zaken vooruit lopen. "Ik reken op een betrouwbare overheid die kwaliteit herkent."

Robbert van Heuven

De nieuwe cultuurkaart

Minister Plasterk heeft het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP) de opdracht gegund om alle Nederlandse scholieren een cultuurkaart te geven. De kaart vervangt de ckv-vouchers die sinds 1999 in gebruik zijn. Wat gaat er met de invoering hiervan voor culturele instellingen veranderen? CJP-directeur Walter Groenen over nieuwe mogelijkheden, eisen en verwachtingen.

Wat verandert er voor culturele instellingen?

Omdat het om een digitale kaart gaat, is de afhandeling van de cultuurkaart een stuk makkelijker dan nu met de ckv-vouchers het geval is. Instellingen ontvangen straks hun geld automatisch nadat de leerling op bezoek is geweest en hoeven geen bonnen meer op te sturen. CJP kan daardoor de instellingen ook faciliteren met betere en meer toegankelijke managementinformatie. Wij gaan bepaalde medewerkers van culturele instellingen zelf ook een cultuurkaart geven, zodat ze kunnen ervaren hoe de pas werkt.

Ik denk overigens wel dat de instellingen nieuwe dingen zullen moeten bedenken om in de eerste jaren aan dezelfde bestedingspercentages als met de vroegere ckv-vouchers te komen. De regeling gaat namelijk gelden voor alle scholieren, dus ook voor degenen die geen ckv volgen. Wanneer culturele instellingen zich alleen op ckv-docenten richten, missen zij een deel van de markt. Ook de leraar Duits of de leraar geschiedenis kan de cultuurkaart gebruiken voor activiteiten. Daarnaast krijgen ook jongeren die eindexamen doen een budget; zij zullen dus veelal individueel door de culturele instelling 'verleid' moeten worden. Overigens gaan we alle culturele instellingen nog apart over de cultuurkaart benaderen.

Worden er andere eisen aan instellingen gesteld?

De eisen aan deelnemers zullen niet zoveel verschillen van die bij de ckv-bonnen, maar dit moet nog opnieuw met het Ministerie van OCW worden afgestemd. Wel gaan we de toepassing van de kortingsregeling voor CJP-pashouders bij individuele bezoeken meenemen als eis, omdat het concept van de cultuurkaart gebaseerd is op het wegnemen van financiële drempels. Ook bij de aanmeldingsprocedure zal er vermoedelijk niet veel veranderen. Een belangrijk bestaand criterium daarbij is of een instelling aan voldoende prijsdifferentiatie voor pashouders doet.

Wat verwacht je verder van culturele instellingen?

Ik wil ervoor pleiten dat culturele instellingen de cultuurkaarthouders en de daaraan verbonden tegoeden niet alleen zien als iets van de educatie- of marketingafdeling. Ik zou graag willen dat instellingen beide activiteiten integreren zodat ze elkaar versterken. Met de komst van de cultuurkaart ontstaan veel meer mogelijkheden voor instellingen om managementinformatie te verzamelen en die ook toe te passen. Culturele instellingen moeten de CJP-cultuurkaart ook echt als hun eigen loyaliteitskaart zien, waarbij vaste klanten een streepje voor hebben. Dus als een leerling met de klas de instelling bezoekt, beloon dan de leerling bij een herhaalbezoek individueel of met zijn familie. Vraag aan de leerling wat hij van het aanbod vindt en pas die inzichten toe. En vergeet ook de docenten van middelbare scholen niet als aparte marketingdoelgroep. Ga verder bij succesvolle instellingen kijken hoe zij het doen. Stel een *target* hoeveel cultuurkaarthouders de instelling per jaar moeten bezoeken.

Annemarie Koopman

Cultuurkaart

Alle leerlingen in het voortgezet onderwijs (ruim 900.000) krijgen met ingang van het schooljaar 2008-2009 een cultuurkaart, als opvolger van de vroegere ckv-vouchers. Dit is een digitale persoonsgebonden pas, waarop het Ministerie van OCW een tegoed van 15 euro stort dat bij erkende culturele instellingen kan worden uitgegeven. De betreffende docent bepaalt of de cultuurkaart collectief of individueel besteed mag worden. Behalve als betaalmiddel functioneert de kaart ook als CJP-kortingspas.

Er verandert niks

Ad 's-Gravesande

De nieuwe Mediawet, die nu bij de Raad van State ligt voor advies, is een aardigst toonbeeld van het gebrek aan ambitie van dit kabinet. Er verandert niks met die wet. Iedereen die dacht dat we eindelijk na decennia van een overleefd publiek bestel zouden afkomen, heeft het mis. Alles blijft zoals het was.

Rust in Hilversum, dat is was dit kabinet graag wil. Maar rust is het laatste wat Hilversum nodig heeft. Het behoort daar een bruisend centrum van creativiteit te zijn, waar goede makers, niet gehinderd door eindeloze hoeveelheden vergaderingen en te grote invloed van bestuurders, mooie, inventieve, informatieve programma's moeten kunnen maken, van hoog niveau en met passende middelen. Zij moeten als voorhoede van de samenleving fungeren, discussies op gang helpen, zinnen prikkelen, mensen aan het denken zetten. Zorgen dat de publieke omroep de maatschappelijke functie vervult die zij behoort te vervullen. De cohesie in de samenleving bevorderen. Dat is iets anders dan proberen de commerciële televisie te evenaren in bereik, waartoe netmanagers de makers het liefst zouden verplichten. Dat heeft niks te maken met het wegschuiven van het belang van inhoud ten gunste van zo hoog mogelijke marktaandelen.

Geen verzamelgebouw waarin zo weinig fundamenteel verandert als in dat van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO). Tientallen bedrijven en bedrijfjes, met en zonder 'maatschappelijk draagvlak' (ledenbestanden), zitten er al decennia en verroeren zich niet. Af en toe komt er weer eens eentje bij, maar je ziet er nooit een verdwijnen. De traditionele Hilversumse versnippering is wat onzichtbaarder geworden door het zogenaamde 'programmeringsmodel', dat alle populaire programma's op Nederland 1 samenbracht, maar waarvan de beide andere 'open' kanalen vooralsnog weinig profijt ondervinden.

Behalve natuurlijk wanneer er voetbal is. Er moest de afgelopen jaren weliswaar flink bezuinigd worden op een toch al niet al te hoog budget in vergelijking met andere West-Europese landen, maar dat heeft de omvang van de exploitatielasten niet echt doen afnemen. De bezuiniging kwam niet terecht waar het zou moeten, namelijk in eigen huizen, maar bij programmabudgetten en vooral bij makers met tijdelijke contracten en freelancers.

Voor de kunst- en cultuurprogrammering wordt de zaak er, naar het zich laat aanzien, niet beter op. De huidige voorschriften en definities verdwijnen in de nieuwe wet. De percentages die nu nog wettelijk voorschreven zijn voor cultuur (25% van de zendtijd) en kunst (12,5%), die nu al niet werden gehaald en waarvoor de NPO werd beboet door het Commissariaat voor de Media, worden vervangen door een prestatiecontract tussen de NPO en de minister van OCW. Dat belooft wat, getuige het contract dat is afgesloten tot 1 september 2010. Het lijkt heel wat allemaal. Jaarlijks minimaal 125 uur Nederlands drama. Maar ruim 80 uur daarvan is gewoonweg de soap 'Onderweg naar morgen'. Ook leuk, maar geen 'drama'. Jaarlijks minimaal twee Nederlandstalige dramaserieën en één Nederlandstalige vervolgsérie (van een bestaande titel). Maar Nederlandstalig kan ook gewoon aankoop uit Vlaanderen zijn. Dat is misschien ook de moeite waard, maar je wordt toch even op het verkeerde been gezet.

Maar liefst 125 nieuwe documentaires per jaar. Dat aantal moet de kunstdocumentaire delen met vooral maatschappelijke en levensbeschouwelijke documentaires. Dat zal niet naar rato gaan. Het zijn maar een paar voorbeelden, waaruit kan worden geconcludeerd dat er voor de kunsten weinig verandering en verbetering in het vat zit. Daar komt nog bij dat er geen enkele sanctie staat op niet-naleving van dit prestatiecontract. Als de wet al niet werd nageleefd, zelfs met een door Hilversum opgerekte definitie van wat kunst en cultuur is, wat mogen we dan verwachten van de overeenkomst tussen de NPO en OCW?

Er komen uit Hilversum ook andere, goede geluiden. Nog altijd werken er mensen die de kunsten een warm hart toedragen. Het

valt te wensen dat hun invloed toeneemt de komende tijd, en dat het hen lukt de NPO aan te zetten tot het maken van een plan voor de komende jaren, dat getuigt van ambitie op dit terrein. Wat wil de NPO nu eigenlijk met kunst en cultuur? Welke functie wil zij in de samenleving vervullen? En hoe? Waarom is de NPO zo bang voor het bedienen van minder grote en kleinere doelgroepen via het 'open' kanaal?

Kunsten '92 zal bij de Tweede Kamer aandringen de minister te vragen in een volgende contractperiode meer en heldere eisen te stellen aan de NPO, met als doel het aandeel kunst en cultuur in allerlei opzichten te versterken.

Ad 's-Gravesande is voorzitter van Kunsten '92 en initiatiefnemer van C – omroep voor kunst en cultuur.

Kunsten '92 zal in samenwerking met de NPO plannen ontwikkelen om de communicatie tussen de omroep en culturele instellingen op structurele basis te verbeteren.

OPINIE

Instellingen voor kunsteducatie ontberden budget voor innovatie

Branchebrede agenda voor vernieuwing nodig

Ap de Vries

De centra voor kunsteducatie vormen samen – in aantallen werkzame personen en omzet – wellicht de grootste sector binnen het culturele bestel. Zij bedienen een zeer diverse schare afnemers en hebben daarnaast te maken met politici en beleidsmakers met hoge verwachtingen over de bijdrage die de centra kunnen leveren aan cultuurparticipatie en sociale cohesie. 'Ambities zijn er genoeg, maar geld voor innovatie is er (nog) niet, en de ruimte om dat zelf te verdienen onvoldoende', stelt Ap de Vries, directeur van Kunstconnectie. Hij pleit voor de uitvoering van een branchebrede vernieuwingsagenda.

De positie van de centra voor kunsteducatie is de laatste jaren sterk aan verandering onderhevig. Om een paar voorbeelden te geven: bij cursisten is er een steeds grotere vraag naar kortlopende cursussen en het gezamenlijk maken van een eindproduct. Kunsteducatie en amateurkunst lopen daarmee steeds meer in elkaar over. Ook worden kunsteducatie-instellingen steeds vaker ingezet voor binnenschoolse kunsteducatie. Voor docenten betekent dat een zwaarder accent op hun didactisch vermogen: zij moeten leren omgaan met heterogeen samengestelde groepen kinderen. Politici en beleidsmakers, van hun kant, hebben hoge verwachtingen over de rol die de centra kunnen spelen bij het vergroten van cultuurparticipatie en sociale cohesie. Instellingen spelen hierop in door samenwerking te zoeken met amateurkunstverenigingen, brede scholen, woningbouwverenigingen en initiatieven op wijkniveau. Daarbij komt dat de belangrijkste financiers van de centra, de gemeenten, de laatste jaren vooral zijn gaan sturen op meetbare *output* (bijvoorbeeld de prijs per lesuur) en actief schaalvergroting via fusies stimuleren. Zowel aan docenten als aan managers worden dus andere eisen gesteld dan vroeger. Voor mij

leidt dit tot een 'vernieuwingsagenda', gericht op drie hoofdthema's: [1] een betere aansluiting bij nieuwe ontwikkelingen in de kunsten en de samenleving; [2] de introductie van slimme vormen van bedrijfsvoering en samenwerking en [3] innovatie van het cursusaanbod, de diensten en de faciliteiten van de centra.

Randvoorwaarden ontbreken nog

De randvoorwaarden voor het doorvoeren van een dergelijke vernieuwingsagenda ontbreken voorsnog. Ambities zijn er genoeg, maar geld voor innovatie is er (nog) niet, en de ruimte om dat zelf te verdienen onvoldoende.

Om met dat laatste te beginnen: scholen zijn bijvoorbeeld niet gewend om marktconforme tarieven te betalen voor projecten en zaken als deskundigheidsbevordering – zo ze dat geld al hebben. Dit geldt in nog sterkere mate voor amateurkunstverenigingen. Zij verwachten dat de centra hen kosteloos allerlei faciliteiten kunnen bieden. En voor de cursisten zit het prijsniveau van de centra inmiddels aan de hoge kant; er zijn al signalen dat de vraag afneemt door de hoger wordende tarieven, zeker als het gaat om personen of gezinnen met een laag inkomen. Met als resultaat dat het ideaal van de cultuurspreiding onder druk komt te staan.

Het zou goed zijn als deze overheden die omslag verder stimuleren en ondersteunen in plaats van voornamelijk op de kostprijs per lesuur te blijven sturen.

De ruimte die gemeenten, provincies én de rijksoverheid tot nu toe voor innovatie en ontwikkeling hebben geboden, was zeer beperkt en is lange tijd zelfs afgenomen.

Met het nieuwe Programmafonds Cultuurparticipatie lijkt die trend op rijksniveau gekeerd. In een advies over dit fonds dat onlangs is aangeboden aan minister Plasterk, is 'vernieuwing' een belangrijk criterium voor de toekenning van subsidies aan instellingen en projecten en bij de *matching* met gemeenten en provincies. Voorgesteld wordt om acht miljoen euro die het fonds voor de intensivering van cultuurparticipatie krijgt, in te zetten als

'duurkapitaal voor diversiteit, vernieuwing, innovatieve en gedurfde initiatieven, en verankering'. Dat klinkt goed, maar op de uitwerking is wel enige kritiek mogelijk. Zo wordt de missie van het fonds voorsnog alleen kwantitatief geformuleerd als 'iedere burger actief in aanraking brengen met een kunstdiscipline'. Dat is een mooi streven, maar aanraking met kunst moet verder en dieper gaan dan een keertje deelnemen aan een activiteit. Er moet straks wel voldoende oog zijn voor kwaliteit en duurzaamheid. Daarnaast wordt 'samenhang' als uitgangspunt voor het fondsbeleid erg beperkt opgevat, namelijk als samenhang tussen het beleid van overheden. Dat ook instellingen gemeenschappelijke vragen en ontwikkelingsbehoeften hebben, komt niet aan de orde. Dat laatste klemmt, nu de rijksfinanciering van dit soort ontwikkelingstaken door de branchevereniging Kunstconnectie wordt afgebouwd.

Bij gemeenten en provincies kan straks een onderscheid gemaakt worden tussen het eigen budget voor kunsteducatie en aanvullende budgetten voor *matching* met het Programmafonds. Wat die laatste middelen concreet voor de vernieuwingsmogelijkheden voor instellingen gaan betekenen, is nog niet te voorspellen. Dat is afhankelijk van de politieke prioriteiten van betreffende overheden.

Op het eigen budget voor kunsteducatie hebben gemeenten en provincies de afgelopen jaren behoorlijk bezuinigd (7 tot 15%, zo berekende Berenschot drie jaar geleden). Dit ondanks eerder afgesloten convenanten met de rijksoverheid om actieve cultuurbeoefening en cultuureducatie in het onderwijs te versterken. Wat hierbij zeker een rol heeft gespeeld, is een verouderd imago van de centra. Dat is nog te vaak gebaseerd op dat van de vroegere muziekschool: een opleidingsinstituut met een voornamelijk klassiek aanbod, hoge kosten, een beperkt publieksbereik en onmacht als het gaat om veranderen. Dit beeld is echter totaal achterhaald, zowel qua bereik, aanbod (eigentijds én traditioneel - maar mag dat?), als de prijs per lesuur, aangezien individueel muziekonderwijs steeds vaker door groepslessen wordt vervangen.

Wat moet er gebeuren?

De sector is de laatste jaren zeker zelfbewuster geworden. Men is veranderingsbereid en wil als maatschappelijk ondernemer verantwoordelijk zijn voor kwaliteit en continuïteit van de eigen instelling, op basis van *partnerships* met

gemeenten en provincies. Het zou goed zijn als deze overheden die omslag verder stimuleren en ondersteunen in plaats van voornamelijk op de kostprijs per lesuur te blijven sturen. Uiteindelijk gaat het om het effect dat via de centra voor kunsteducatie wordt bereikt, zowel cultuurpolitiek als maatschappelijk. Het Programmafonds kan een belangrijk instrument voor innovatie van de sector worden. Naast het formuleren van kwalitatieve doelstellingen voor bereik zal het fonds ook voldoende financieringsmogelijkheden voor sectorbrede ontwikkelingsbehoeften moeten bieden. Belangrijk is tevens dat het effectief gebruik maakt van de eerder verzamelde kennis en ervaringen van de branchevereniging en daar ook actief samenwerking mee zoekt.

Wat tot slot van de grond moet komen, is een gezamenlijke aanpak van de versterking en kwaliteitsverbetering van de instellingen voor kunsteducatie en kunstparticipatie, mede gedragen door OCW, VNG en IPO. Het traject dat eerder door de bibliotheken is doorlopen zou hier een voorbeeld voor kunnen zijn. De motie die Nicolien van Vroonhoven-Kok (CDA) op dit punt indiende bij de laatste begrotingsbehandeling door de Kamercommissie OCW, is een steun in de rug van de sector.

Ap de Vries is directeur van Kunstconnectie, branchevereniging voor kunsteducatie.

Enkele feiten over centra voor kunsteducatie
Aantal instellingen: 220. Ruim 200 lokale en regionale centra voor de kunsten (creativiteitscentra, muziekscholen en gecombineerde instellingen) en 16 provinciale instellingen voor de ondersteuning van amateurkunst en kunsteducatie in het onderwijs.

Bereik: 450.000 jongeren en volwassenen buiten schooltijd via lessen en cursussen (workshops e.d. niet meegerekend) en meer dan 1,2 miljoen kinderen en jongeren op school via lessen en projecten; 55% van de scholen is betrokken.

Aantal werkzame personen: ongeveer 11.000 mensen – veelal personen met een kunstvakopleiding en een pedagogisch-didactische aantekening – verdeeld over 4500 fte. Voor kunstenaars biedt de sector een belangrijke bron van inkomsten.

Totale omzet: 210 miljoen euro, waarvan 60% gemeentelijke bijdragen.

OPINIE

De digitale auteur

Janne Rijkers

Hoe kan een auteur nog leven van zijn werk als dat steeds makkelijker illegaal wordt gedownload, doorgestuurd of gekopieerd? En hoe kan een auteur een redelijke auteursrechtenvergoeding bedingen als hij te maken heeft met marktpartijen die veel sterker zijn dan hijzelf? Janne Rijkers van de Vereniging voor Schrijvers en Vertalers (VSenV) over de problemen waar literaire auteurs en scenarioschrijvers mee te maken hebben in een steeds digitaal wordende wereld.

Sinds het digitale tijdperk zijn intrede deed zijn er meer mogelijkheden ontstaan waarop gebruik kan worden gemaakt van het werk van de auteur. Op meer manieren dan ooit kan werk worden verveelvoudigd en openbaar gemaakt. Wordt werk digitaal opgeslagen, kan het via cd-rom of internet worden opgeroepen, gekopieerd, gedownload en geprint op ieder willekeurig moment.

Meer en gemakkelijker gebruik is mooi, maar betekent voor de auteur in de praktijk ook meer inbreuk op zijn auteursrechten. Veel inbreuken op het internet worden gemaakt met werk van bescheiden omvang: gedichten, liedteksten, columns of ander (journalistiek) werk. Boeken worden nog maar zelden integraal op internet gezet. Al is er ook op dat terrein een digitaliseringstrend waarneembaar. Niet zozeer door liefhebbers, maar door grotere partijen, al dan niet commercieel: Google bijvoorbeeld, de Koninklijke Bibliotheek en de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL). Deze laatste digitaliseert onder meer literair werk. Het meeste daarvan is afkomstig uit het publieke domein (werk waarop geen auteursrecht meer rust) maar DBNL wil nu ook retdragend werk gaan digitaliseren. Zijn er vergoedingen voor de auteurs beschikbaar? Tot nu toe niet, maar er wordt gesproken over mogelijke oplossingen.

Vechten tegen de bierkaai

Voor de digitale auteur is een van de grootste problemen dat zijn auteursrecht moeilijker te handhaven is. Hij heeft dan wel een wettelijk gefundeerd auteursrecht op zijn werk, maar hoe kan hij daarvan (blijven) leven in de digitale maatschappij? Het bestaan van de auteur is gebaseerd op het auteursrecht. Hoe krijgt hij zijn werk van internet af als willekeurig wie het erop zet, of hoe voorkomt hij dat men zonder toestemming en zonder betaling van een redelijke vergoeding zijn werk downloadt, doorstuurt of kopieert? Waar hij voorheen een te traceren inbreukmaker (juridisch) kon aanspreken, heeft hij nu te maken met een massa onbekenden die zijn werk anoniem van internet kunnen halen.

Natuurlijk kan hij proberen de inbreukmaker te traceren via de Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN) en hem aanspreken, en eventueel de internetprovider verzoeken (of dwingen) de inbreukmakende teksten te verwijderen. Maar zulke acties kosten de auteur veel tijd en moeite en leveren relatief weinig op. De vraag is dus of hij die tijd niet beter kan besteden aan zijn *core business*: schrijven.

Handhaving van auteursrechten is dus een aandachtspunt. Hoe? Vanwege praktische belemmeringen biedt het geen oplossing om iedereen die inbreuk maakt voor de rechter te slepen. Het is vechten tegen de bierkaai, al is het af en toe best nuttig om een signaal in de rechtszaal af te geven.

Er wordt een oplossing gezocht in systemen die het de gebruiker gemakkelijk maken te betalen, naar analogie van iTunes. Voor gebruikers die bereid zijn een vergoeding te betalen, maar soms de weg niet kennen, is bijvoorbeeld www.LIRAtheaterteksten.nl opgezet door Stichting LIRA. Via deze site kunnen amateurtheatergezelschappen en andere geïnteresseerden teksten van gerenommeerde theaterauteurs aanschaffen tegen een bescheiden bedrag. Ook opvoeringsrechten zullen in de toekomst via deze website geregeld kunnen worden.

Een taak van een belangenorganisatie als de VSenV is het bewustmaken van het publiek van het belang van het auteursrecht. De VSenV steunt de opbouw van systemen die het de gebruiker, en daarmee de auteur,

gemakkelijker maken. Voor het auteursrecht in het digitale tijdperk hoeft geen aparte wettelijke regeling te worden gecreëerd. Het auteursrecht is sterk en dient te worden verdedigd. De gewaarborgde rechten in de Auteurswet vinden hun rechtvaardiging in het mogelijk maken van een fatsoenlijk bestaan voor auteurs.

Auteurscontractenrecht

De VSenV ziet uit naar het wetsvoorstel Auteurscontractenrecht dat op het departement van Justitie op de plank ligt. Hierin ontbreekt echter nog een regeling die toestaat dat beroepsverenigingen van auteurs en producenten (minimum)prijzafspraken overeen mogen komen. De Nederlandse Mededingingsautoriteit liet in 2006 weten dat het woordtarief voor literaire vertalingen, overeengekomen door de VSenV en het Nederlands Uitgeversverbond, in strijd zou zijn met de Mededingingswet. Voor vertalers, maar ook voor scenarioschrijvers, waar dezelfde problematiek speelt ten opzichte van de publieke omroep, is het ontzettend moeilijk een redelijke vergoeding te bedingen. Ook gaat het scenarioschrijvers maar moeilijk af een vergoeding te krijgen voor hergebruik van hun werk, wat veelvuldig voorkomt. Denk alleen maar aan het populaire Uitzendinggemist.nl. Met een wettelijk gefundeerd auteurscontractenrecht zullen auteurs een betere onderhandelingspositie krijgen ten opzichte van uitgever of producent en zullen eerlijker contracten gesloten worden.

Commissie Cultuurprofijs

In het rapport van de Commissie Cultuurprofijs wordt gewezen op het Creative Commons-licentiesysteem als oplossing voor auteursrechtelijke problematiek in de digitale omgeving: 'Ook de mogelijkheden voor het gebruik van Creative Commons in de samenwerking tussen de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) en de culturele sector zou door beide partijen moeten worden onderzocht. (...) Het verbeteren van de randvoorwaarden rondom intellectueel eigendom via een alternatief systeem van auteursrechtelijke licenties (Creative Commons) en de positie van de auteur binnen het auteurscontractenrecht, kan bijdragen aan het oplossen van een knelpunt in de relatie tussen de NPO en de culturele sector.'

Tijdens de discussiebijeenkomst van Kunsten '92 op 19 februari jl. in het Muziekgebouw aan het IJ zei commissievoorzitter Sanders over dit onderwerp dat het auteursrecht geen speerpunt was geweest van de Commissie Cultuurprofijs. Het lijkt er dan ook op dat aan deze suggestie geen groot gewicht hoeft te worden toegekend. De VSenV richt zich liever op een samenleving waar auteurs hun recht op een redelijke vergoeding uitoefenen.

Janne Rijkers is coördinator van de Vereniging van Letterkundigen, afdeling van de Vereniging van Schrijvers en Vertalers (www.vsenv.nl).

Meer informatie over auteursrecht in de digitale samenleving **Op 21 en 22 april 2008 vindt in het kader van Amsterdam Wereldboekenstad het Internationaal Auteursrecht Symposium ('The Book in the Internet Era: Copyright and the Future for Authors, Publishers and Libraries') plaats in de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Het programma is door verschillende 'bloedgroepen' samengesteld, waardoor het auteursrecht in de digitale samenleving van alle kanten zal worden belicht. Zie voor informatie en aanmelding: www.amsterdamwereldboekenstad.nl**

Zie ook: Christiaan Alberdingk Thijm (2008), *Waarom je beter geen regisseur kunt worden. Tips over auteursrecht en contracten voor als je het toch bent. Publicatie in opdracht van de Dutch Directors Guild, te downloaden via www.directorsguild.nl*

**Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren: www.dbnl.org
Stichting LIRA (Literaire Rechten Auteurs): www.lira.nl
Nederlands Uitgeversverbond: www.nuv.nl**

FISCAAL

Fiscale aanbevelingen van de Commissie Cultuurprofijt

Sigrid Hemels

In haar rapport *Meer draagvlak voor cultuur legt de Commissie Cultuurprofijt terecht niet de nadruk op fiscaliteit, vindt Sigrid Hemels. De voorstellen die de commissie wel doet, voorziet zij van kritisch commentaar.*

1. Belastingsubsidies voor cultureel beleggen

Sinds 1 januari 2004 bevat de Wet Inkomstenbelasting 2001 twee belastingsubsidies voor cultureel beleggen. Deze leveren de particulier een belastingvoordeel op dat 2,5% van de waarde van zijn culturele belegging bedraagt. De gedachte is dat culturele instellingen hierdoor goedkoper geld kunnen lenen. Een langetermijnvoordeel van de regeling kan zijn dat particulieren via hun culturele belegging zodanig betrokken raken bij een kunstinstelling dat zij op den duur van beleggers donateurs worden.

De Commissie constateert dat het gebruik van deze belastingsubsidies momenteel beperkt is. Een belangrijke oorzaak hiervoor zijn de hoge uitvoerings- en beheerskosten voor cultuurproducenten die zelf een cultureel beleggingsfonds willen oprichten. Daarom is bijvoorbeeld het fonds van de Kunsthal Rotterdam nog niet van de grond gekomen. Dat is jammer, omdat juist dit – direct aan een culturele instelling verbonden fonds – een goed instrument kan zijn om particulieren meer bij de instelling te betrekken.

De Commissie doet de uitstekende aanbeveling om hiervoor een serviceorganisatie op te richten, bijvoorbeeld bij een bank of een bestaand fonds. Hier zouden cultuurproducenten zich bij kunnen aansluiten, waarna zij zelf beleggers moeten werven. De directe band tussen beleggers en instellingen wordt daardoor gewaarborgd, terwijl alle administratieve verplichtingen door de als overkoepelend fonds functionerende serviceorganisatie worden nagekomen.

Dit voorstel doet denken aan de in Japan sinds 1990 met succes functionerende Kigyo Mecenat Kyogikai (KMK), ofwel *Association for Corporate Support of the Arts*¹. Deze door het Japanse bedrijfsleven opgerichte organisatie heeft tot doel fiscale faciliteiten (in dit geval de giftenaftrek) in het bereik van initiatieven te brengen die hier zelf geen aanspraak op kunnen maken. Culturele instellingen, maar ook kunstenaars kunnen zich bij de KMK melden met een project. Zij moeten hier zelf donateurs voor vinden. De donateurs kunnen hun giften aftrekbaar aan de KMK schenken, die de giften vervolgens doorsluisst naar het desbetreffende project. Het overkoepelende fonds dat de Commissie voorstaat zou een vergelijkbare functie kunnen vervullen voor het cultureel beleggen. De Commissie laat overigens in het midden of de overheid het initiatief zou moeten nemen voor het oprichten van dit fonds, of dat dit, evenals in Japan, aan de markt kan worden overgelaten.

2. Pleidooi voor fiscale maatregelen zonder budgettaire dekking

De minister van OCW heeft 15 miljoen euro ter beschikking gesteld voor de versterking van de culturele sector. Dit bedrag lijkt de Commissie niet aan fiscale maatregelen te willen besteden. Toch doet de Commissie een groot aantal fiscale voorstellen die de overheid geld kosten. Zo stelt de Commissie bijvoorbeeld voor de kansspelbelasting te verlagen, zodat meer loterijgeld naar kunst en cultuur gaat. Minder kansspelbelasting betekent echter ook minder overheidsinkosten en moet dus ofwel leiden tot verhoging van andere belastingen of tot bezuinigingen op overheidsuitgaven, met alle effecten van dien voor andere delen van de samenleving. Een dergelijk voorstel kan daarom niet worden gedaan met alleen de cultuursector voor ogen. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor het advies relatiegeschenken van culturele instellingen vrij te stellen van loon- en inkomstenbelasting, dat ook voor sportsponsoring gevolgen zou hebben.

Door de aanbeveling cultureel beleggen voor bedrijven mogelijk te maken is het bovendien zeer de vraag hoe een dergelijke faciliteit kan worden vormgegeven zonder een onevenredige complicering van de belastingwet.

3. Knelpunten die al zijn opgelost

Een aantal aanbevelingen van de Commissie zijn naar mijn mening overbodig. Zo bepleit de Commissie de drempel en het maximum in de giftenaftrek voor particulieren te laten vervallen. Nederlandse particulieren hebben echter al sinds de jaren tachtig de mogelijkheid om giften volledig – zonder drempel of maximum – in mindering te brengen op hun inkomen. Dit kan door een periodieke gift te doen. Bij een dergelijke gift legt de particulier in een notariële akte vast dat hij gedurende minimaal vijf jaar jaarlijks een vaste donatie zal doen. De museumwereld heeft al ervaring met het voor particulieren makkelijker maken een dergelijke gift te doen.

Een andere aanbeveling waar ik weinig noodzaak voor zie betreft het – in het belang van financiële instellingen² gedane – advies om het giftelement van sponsoring van culturele instellingen aan te merken als niet belastbaar met BTW. Dat is namelijk al mogelijk. Voorwaarde is wel dat heel duidelijk en op reële basis een onderscheid wordt gemaakt tussen het sponsorelement waar een prestatie tegenover staat en het giftelement. Dat laatste is echter vaak niet het geval. Dit is dus primair een actiepoint voor culturele instellingen en hun sponsoren zelf.

Ten slotte de vennootschapsbelastingplicht voor stichtingen en verenigingen. Volgens de Commissie is er in de visie van de fiscus al snel sprake van het drijven van een onderneming en daarmee van deze belastingplicht. Ik vraag mij af of dit een juiste conclusie is. Maar zelfs als dit het geval zou zijn, biedt de belastingwet al een groot aantal faciliteiten die de gevolgen van een eventuele belastingplicht zeer beperken. Zo is er een vrijstelling voor instellingen met kleine overschotten. Als dit onvoldoende is, mag de winst worden verlaagd door fictieve kosten van vrijwilligers af te trekken. Een commercieel bedrijf kan bovendien zijn gehele winst tot nihil reduceren door de verplichting aan te gaan deze volledig uit te keren aan een culturele instelling. Musea die hun boekhandel en café hebben afgezonderd in een BV, kunnen er zo voor zorgen dat de winst van de BV niet wordt belast en volledig ten goede komt aan het museum. Ook kunnen culturele instellingen ten laste van hun winst reserveringen maken voor toekomstige kosten, zoals een blockbustertentoonstelling. Deze faciliteit helpt tevens voorkomen dat meerja-

rige subsidies in het jaar van ontvangst worden belast. Een culturele instelling die goed gebruik maakt van de mogelijkheden die de Belastingwet nu reeds biedt, hoeft dus nauwelijks last te hebben van een eventuele belastingplicht. De Commissie noemt echter geen van deze reeds bestaande faciliteiten.

4. Gedeeld geven

De Commissie pleit voor het behoud van de constructie van het 'Gedeeld Geven'. Op 29 januari 2008 heeft de staatssecretaris van Financiën in een brief aan de Tweede Kamer zijn bezwaren tegen 'Gedeeld Geven' gemotiveerd. Via 'Gedeeld Geven' zouden rijke particulieren namelijk recht krijgen op een belastingaftrek die hoger is dan het bedrag dat daadwerkelijk ten goede komt aan de culturele instelling. De staatssecretaris benadrukte echter dat hij geen bezwaar heeft tegen een opzet waarbij de aftrekbare gift gelijk is aan het bedrag dat daadwerkelijk ten goede komt aan het algemeen nut. Ik vraag mij af of de Commissie de fiscale finesses van dit product volledig heeft gezien toen zij haar aanbeveling deed.

Conclusie

In haar rapport benadrukt de Commissie Cultuurprofijt dat instellingen gebruik moeten maken van de fiscale mogelijkheden die culturele instellingen nu reeds ter beschikking staan. De Commissie bepleit een verbetering van de communicatie over deze faciliteiten. Deze insteek is zeer te prijzen. Ook het pleidooi voor een overkoepelend fonds voor culturele beleggingen ondersteun ik van harte. Met de fiscaal-technische aanbevelingen heb ik echter moeite. Indachtig het adagium 'schoenmaker blijf bij je leest' raad ik minister Plasterk daarom aan zich te concentreren op de niet-fiscale adviezen die de Commissie heeft gedaan.

Sigrid Hemels is fiscaal econoom, gespecialiseerd in de fiscaliteit van kunst en cultuur en werkzaam bij de afdeling belastingrecht van de Universiteit Leiden en bij Allen & Overy LLP te Amsterdam.

1

Kigyo Mecenat Kyogikai (KMK), *Association for Corporate Support of the Arts*: http://mecenat.or.jp/english/e_index.html

2

Financiële instellingen, zoals bijvoorbeeld banken, mogen namelijk de BTW niet aftrekken.

Kosmopolis

Rachida Azough & Jantien Hadders

“Hebben jullie het al over de instrumentele functie van de kunsten gehad?” Rachida Azough komt het landelijk kantoor van Kosmopolis in Rotterdam binnengesnel. Ze kent haar pappenheimers kennelijk, want inderdaad: het is een vraag die op de lippen brandt als het over Kosmopolis gaat. En dat niet alleen. De vraag wat Kosmopolis nu eigenlijk doet, waarom er *top-down* een instelling moest komen die sommigen (al dan niet huiverend) doet denken aan de Phoenix Foundation, of ze niet een schoothondje van een consoliderend politiek beleid zijn en waar ze blijven met de ‘schurende kwesties’ en ‘actuele vinger aan de pols’ in tijden van Wilders zijn ook een paar vragen die opborrelen.

Kosmopolis is een initiatief van het Rijk en de vier grote steden. In Den Haag, Utrecht en Rotterdam zijn inmiddels al stedelijke Kosmopolis werkzaam – Amsterdam is, na het mislukken van Marhaba – inmiddels ook met een plan gekomen voor Kosmopolis Amsterdam. Rachida Azough en Jantien Hadders zijn respectievelijk de creatief en zakelijk directeur van de landelijke instelling sinds januari 2007.

Kosmopolis is opgericht als ‘een onconventioneel nationaal en internationaal multimediaal platform dat kunst en cultuur inzet om een diepgaande dialoog tussen bevolkingsgroepen te voeden.’ Kosmopolis NL heeft als doel de programma’s voor de culturele dialoog in de vier grote steden te versterken en de samenhang daartussen te bevorderen. Kosmopolis richt zich daarbij op kennisoverdracht en -uitwisseling, draagt met een eigen programmering bij aan de ontmoeting tussen culturen, en werkt samen met partnerorganisaties in Europa en (voor Nederland relevante) herkomstlanden die eveneens actief zijn ter versterking van de (inter)culturele dialoog.

Ondersteuning nieuwe initiatieven

Op inhoudelijk niveau stellen de landelijke en stedelijke organisaties onafhankelijk hun pro-

gramma op. De landelijke organisatie beschikt echter over de financiën. Dat betekent dat Kosmopolis Amsterdam pas na goedkeuring van het plan door Kosmopolis NL de financiële middelen krijgt om het plan uit te voeren. “Wij zullen altijd eisen dat het plan meer is dan het versterken van de bestaande programmering”, aldus Azough. Het is niet de bedoeling dat de gele markeerstift-methode wordt gehanteerd, waarbij alles wat een zweem van interculturaliteit over zich heeft hangen klakkeloos onder de paraplu Kosmopolis kan schuilen. “Er kunnen bijzondere dingen gebeuren die een extra *push* kunnen gebruiken, en dat is prima, maar er zal heel duidelijk in het Amsterdamse plan sprake moeten zijn van interstedelijke samenwerking.” Daarnaast zal het programma eigen onderdelen en nieuwe initiatieven moeten bevatten, die vanuit de stedelijke organisatie zelf worden ontwikkeld en uitgevoerd.

Inhoudelijke betrokkenheid

Kosmopolis NL heeft allereerst een faciliterende functie naar de steden en stelt kennis beschikbaar – bijvoorbeeld van interculturele media en communicatie. Van deze kennis kunnen ook andere spelers in het veld gebruikmaken. “Wij zijn er niet om de culturele diversiteit te versterken, maar we willen wel met zo weinig mogelijk middelen zichtbaarder en toegankelijker maken wat er in de aanbieding is. Daarom hebben wij een digitaal platform ontwikkeld, een soort Marktplaats.nl, maar dan voor de culturele diversiteit in de kunsten. Heel veel mensen weten gewoon niet wat er te koop is en ik denk dat het veel mensen buiten de grote steden zal trekken.”

Kosmopolis NL is altijd op zoek naar partners en samenwerkingsverbanden om een programma te kunnen samenstellen. Het is overigens absoluut geen fonds: bij Kosmopolis is er altijd een inhoudelijke betrokkenheid naast een praktische. Azough: “Dat kan variëren van het helpen bij verspreiding van een activiteit of de koppeling van een debat aan een activiteit tot een veel inhoudelijker functie als het helpen samenstellen van een randprogrammering bij Dancing on the Edge.” Inzet daarbij is om diep in de haarvaten van een organisatie te raken en direct betrokken te zijn in plaats van een adviserende functie op afstand.

Kunst als strategie

Dan de gevreesde instrumentele functie van de kunsten. Het doel van Kosmopolis is immers

‘een diepgaande dialoog tussen bevolkingsgroepen te voeden’. Daartoe wordt kunst als middel ingezet. Hadders en Azough zijn zich bewust van de nare bijmaak die de ‘instrumentele inzet van kunst’ bij het veld oproept. “We selecteren wel degelijk heel precies kunst en cultuur die impact heeft. Het is niet voor niets dat we kunst en cultuur hebben gekozen en we willen dan ook kunst die hele autonome zeggingskracht heeft. Wij geven in die zin geen opdrachten aan kunstenaars, maar selecteren makers die werk maken dat relevant is en zeggingskracht heeft vanuit zichzelf.” De doelstelling om mensen met diverse culturele achtergronden bij elkaar te brengen en met ‘andere cultuurproducten’ in aanraking te brengen, doet voor hen niets af aan het feit dat zij terdege op zoek zijn naar producten met een grote artistieke kwaliteit.

“Het is niet meer dan normaal dat er hoge verwachtingen zijn. Dat werkt voor ons positief”

Geen schoothondje

Een organisatie die *top-down* door de overheid in het leven is geroepen, doet vrezen dat pijnpunten in het multiculturele debat duchtig uit de weg worden gegaan. Op de vraag of we bang moeten zijn dat Kosmopolis NL de (zoveelste) politiek correcte stem wordt in het debat, antwoordt Azough zonder aarzelen. “Nee, dat zijn we niet en dat zullen we ook nooit worden. Toen bijvoorbeeld in *Kunst van Leven* stond ‘hiermee geef ik gevolg aan de commissie cultuurbereik om meer aan culturele diversiteit te doen’, heb ik onmiddellijk Plasterk op de vingers getikt, want met Kosmopolis stopt het natuurlijk niet. Culturele diversiteit is niet onze *core business*. We zijn niet de Phoenix Foundation. We zouden ook niet schromen het debat over polarisatie van een goede beschouwing te voorzien. Want het is toch opvallend dat een partij als de PvdA een leider heeft die nu zegt dat er meer gepolariseerd moet worden, ook op het culturele vlak. Het kan lijken alsof we alleen maar heel zoet

gaan luisteren, maar dat doen we dus niet.” Ook naar het culturele domein toe wil Kosmopolis niet lopen ‘polderen’. “Het gaat om impact en je moet moeite erin steken om al die groepen bij elkaar te krijgen, en dat is keihard werken en de confrontatie aan durven gaan”, aldus Azough.

Schurende kwesties?

Waar de ‘film van Wilders’ tot ver over de landsgrenzen de gemoederen bezighoudt, schittert Kosmopolis door afwezigheid in het debat. Waarom is dit het geval bij een organisatie die zich expliciet bezighoudt met de dialoog tussen bevolkingsgroepen en als een dikke programmalijn ‘schurende kwesties’ wil behandelen? Veel schurender dan dit krijg je het toch niet? Hadders: “We willen wel degelijk onze stem laten horen tussen het geschreeuw dat je vaak in de kranten tegenkomt. Dat je ons nu nog niet hoort, heeft heel erg veel te maken met de beginfase waar we nog steeds in verkeren. We begonnen in januari 2007 en er was geen hardware om aan het werk te gaan: dus alle plannen moesten nog geschreven worden en we wilden eerst wat doen, voordat we gingen roepen. Voor ons is dit dus de tijd om actief naar buiten te treden. En er ligt een groot aantal plannen die juist hierop ingaan. We beseffen terdege dat we ons nu moeten laten zien.” Azough: “Kijk naar Dialoogbom op kosmopolis.tv, daar laten we zien dat we op de achtergrond wel degelijk actief en beschouwend bezig zijn met de actualiteit. Het is nog niet genoeg, maar het is een begin.”

Anneke Jansen

VERENIGING

CultuurCollege is gestart

Kunsten '92 en de Faculteit der Kunsten van de Universiteit Leiden zijn in september 2007 gestart met een nieuw initiatief: Het CultuurCollege.¹ Dit programma biedt veelbelovende en gevorderde talenten die aan het begin staan van hun politieke, bestuurlijke of commerciële carrière, de mogelijkheid op een bijzondere manier kennis te maken met een doorsnede van het Nederlandse kunst- en cultuuraanbod.

Op maandag 17 september 2007 kwamen de deelnemers aan de eerste editie van het CultuurCollege voor het eerst bijeen in Het Muziektheater in Amsterdam. Een gemêleerd gezelschap: jonge Statenleden, een gedeputeerde, een Kamerlid, (aankomend) bestuurders, beleidsmedewerkers. Zij zijn allen werkzaam in de landelijke en regionale politiek, of hebben ambities in die richting, en zijn ingegaan op de uitnodiging van het CultuurCollege om deel te nemen aan een speciaal voor hen samengesteld traject.

Na een eerste kennismaking volgde een uitgebreid programma. Gastheer was Ted Brandsen, artistiek directeur van Het Nationale Ballet. Na een inleiding over de Nederlandse danshistorie door Samuel Würsten van de Rotterdamse Dansacademie, sprak Brandsen over de ontwikkeling van de dans en de positie en erfgoedfunctie van HNB hierin. Het werd een onderhoudende avond met veel inhoudelijke discussies. Niet alleen over beleidsvraagstukken, maar ook over vragen waarmee choreografen worden geconfronteerd, technische zaken als het vastleggen van een ballet en hoe ervaring door te geven aan volgende generaties. Een week later bezochten de deelnemers gezamenlijk een voorstelling uit het jubileumprogramma van Hans van Manen in Carré. De reacties waren enthousiast. Voor enkelen was het hun eerste bezoek aan een dansvoorstelling en een kennismaking met het werk van Hans van Manen. "Dit is moeilijker dan topsport", stelde één van de deelnemers met bewondering vast.

Eind november volgde een tweede reeks colleges, met een concert van het Schönberg Kwartet in de Nieuwe Kerk in Den Haag, een inleiding van altviolist Henk Guittart en een

uitleg van componist Louis Andriessen over de geschiedenis van het componeren en de totstandkoming van zijn strijkkwartet 'Misèrere'. Hij schreef dit werk voor de allerlaatste concertreeksen van het Schönberg Kwartet, dat in 2009 na ruim dertig jaar ophoudt te bestaan. Binnenkort volgt deel drie met lezingen over theater en een voorstelling van Paul Koek in de Veenfabriek in Leiden. De serie sluit in juni af met een bezoek aan het Maritiem Museum in Rotterdam.

Waarom is een CultuurCollege nodig?

Enerzijds vanwege de gebrekkige kennis over de kunstensector bij een deel van de politici met wie in de afgelopen jaren het debat is gevoerd, anderzijds vanwege het aloude besef dat de kunstwereld zich actief moet opstellen om die kennis over te dragen en de contacten te onderhouden: *frapper toujours*. Bovendien is er door de veranderingen van onderwijsprogramma's in de afgelopen decennia nog nauwelijks gedeelde kennis over onze kunst- en cultuurgeschiedenis. En in onze zap-cultuur is voor verdieping en verbreding weinig aandacht. Het CultuurCollege pretendeert niet dit gat te vullen, maar biedt hiermee wel een voertuig om de verbindingen tussen de twee werelden te verstevigen.

Leidende gedachte bij de ontwikkeling van deze collegereeks was: wie geen kennis heeft van metselverbanden kan niet oordelen over de kwaliteit van architectuur. Oppervlakkige kennis en een enkele kunstervaring zijn niet genoeg om de complexiteit van de kunstwereld te doorgronden. Hoe komt een productie tot stand; waarom is het belangrijk een bepaald muziekstuk uit te voeren; hoe bepaalt een museum wat bewaard moet worden; hoe werkt een gezelschap, wat kost dat en wat leveren investeringen in cultuur op? Een blik in de keuken, informatie over geschiedenis en context, gesprekken met kunstenaars over het ambacht en het ontstaan van een kunstwerk: daarmee hoopt het CultuurCollege politici en bestuurders het gereedschap in handen te geven om het belang van kunst en cultuur beter te kunnen afwegen en er mooie en genuanceerde betogen over te houden.

Marianne Versteegh

1

Het CultuurCollege wordt mogelijk gemaakt door Bureau Berenschot en de meewerkende culturele instellingen.

OPINIE

Voorspel tot de evaluatie van de Wwik

Teunis IJdens

De Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik) wordt in 2009 geëvalueerd. De Tweede Kamer kan op grond daarvan besluiten of de regeling wordt voortgezet, aangepast of misschien zelfs beëindigd. Wat zal de inzet van de evaluatie zijn? Volgens Teunis IJdens zullen drie vragen voor de nodige discussie zorgen. Beantwoordt de Wwik aan zijn doel? Is de Wwik nog nodig? En, is de Wwik nog wenselijk?

Beantwoordt de Wwik aan zijn doel?

De Wwik, die in 2005 in de plaats kwam van de Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars (Wik), heeft een tweeledig doel: de instroom van kunstenaars in de bijstand beperken en kunstenaars ondersteunen bij het (weer) opbouwen van een renderende, al dan niet gemengde beroepspraktijk.¹ Ik ga hier alleen op het tweede doel in: helpt de Wwik kunstenaars om (weer) een renderende, al dan niet gemengde beroepspraktijk op te bouwen?

Dat hangt natuurlijk af van wat men daaronder verstaat. Officiële toelichtingen suggereren dat het minimaal inhoudt dat iemand na de Wwik actief blijft als kunstenaar – al dan niet in combinatie met ander werk – en niet in de bijstand terecht komt. Daar is wel iets over bekend: ruim 95% van de kunstenaars die uit de Wik gingen bleef daarna als kunstenaar actief, en ongeveer 80% kwam na de Wik *niet* in de bijstand terecht.

Maar wat vinden kunstenaars er zelf van? Ongeveer de helft van de kunstenaars die in 2003 uit de Wik gingen en medio 2004 niet in de bijstand zaten, had op dat moment naar eigen zeggen een renderende beroepspraktijk. Dat gold voor *bijna alle* kunstenaars die naar eigen zeggen redelijk tot goed kunnen rondkomen van werk op hun eigen vakgebied, voor *de helft* van degenen die redelijk tot goed kun-

nen rondkomen van werk op hun vakgebied plus daaraan gerelateerd werk en voor *bijna 40%* van degenen die daarnaast ook zijn aangewezen op inkomsten uit werk dat niet aan hun vakgebied is gerelateerd. Niveau én samenstelling van het inkomen zijn dus doorslaggevend voor een renderende beroepspraktijk. Artistieke erkenning en ontwikkeling zijn ook belangrijk, maar de mate waarin kunstenaars daar tevreden over zijn houdt geen verband met hun antwoord op de vraag of ze (na de Wik) een renderende beroepspraktijk hebben.

Hoe ruimer de definitie van een renderende beroepspraktijk, des te groter het succes van de Wwik. Durven beleidsmakers, gemeenten en andere partijen die belang hebben bij de Wwik het aan om vóór de evaluatie van de wet vast te stellen wat de geldige criteria zijn en in hoeveel procent van de gevallen daaraan voldaan moet worden om de Wwik effectief te kunnen noemen?

Ruim 95% van de kunstenaars die uit de Wik gingen bleef daarna als kunstenaar actief, en ongeveer 80% kwam na de Wik niet in de bijstand terecht.

Is de Wwik nog nodig?

Bij de vraag of de Wwik nog *nodig* is gaat het om het bestaansrecht van de Wwik. Waarvoor werden Wik en Wwik nodig geacht? Gelden de argumenten die bij invoering van de wet golden ook nu nog?

In de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp voor de Wik staat dat de legitimering van de Wik zijn oorsprong vindt 'in de erkenning van de bijzondere positie die (startende) kunstenaars innemen op de arbeidsmarkt. Starters hebben tijd nodig om zich te oriënteren op de kunstpraktijk en om zich daarin een positie te verwerven. Gevestigde kunstenaars hebben te maken met continuïteitsproblemen als gevolg van tijdelijke contracten, (meerdere) deeltijdbanen en een ongewisse markt. Voor een aanzienlijk deel van de gevestigde of startende kunstenaars geldt dan ook dat zij

gedurende kortere of langere tijd zijn aangewezen op een uitkering ter voorziening in de kosten van het levensonderhoud.' De vraag is dus, of de markt voor kunstenaars sinds de invoering van de Wik in 1999 zodanig veranderd is dat veel meer kunstenaars dan voorheen continue voldoende inkomsten uit werk op hun vakgebied kunnen verwerven. Of is er (ook) iets veranderd in de keuzes die kunstenaars maken? Er wordt bijvoorbeeld wel eens gezegd dat 'jonge kunstenaars van tegenwoordig' heel anders omgaan met hun competenties en met de kansen die de (arbeids)markt biedt dan vorige generaties. Is er meer dan anekdotisch bewijs voor die stelling te vinden? Hebben kunstenaars er minder moeite mee – letterlijk en figuurlijk – dan voorheen om werk op hun vakgebied te combineren met daaraan gerelateerd of heel ander werk en zo 'uitkeringsonafhankelijk' te blijven?

Het bestaansrecht van de Wwik berust op de erkenning van de economische uitzonderingspositie én de bijzondere culturele waarde van het kunstenaarschap. Kan deze redering ruim tien jaar later nog op voldoende politieke steun rekenen?

Is de Wwik nog wenselijk?

De vraag naar de *wenselijkheid* van de Wwik heeft twee aspecten: de mate waarin de Wwik eventuele ongewenste neveneffecten heeft; en de waardering van de Wwik in het licht van veranderende opvattingen over kunstenaarschap, cultureel ondernemerschap en sociaal beleid.

Een negatief neveneffect zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat de Wwik niet bijdraagt aan de ontwikkeling van een renderende beroepspraktijk maar juist aan de continuering van een *niet* renderende beroepspraktijk.

De Wwik zou zo het gebrek aan evenwicht tussen vraag en aanbod op de kunstmarkt bestendigen. De omvang van dit effect is af te meten aan het aantal personen dat na de Wwik niet meer als kunstenaar werkzaam is. Zoals gezegd zijn dat er maar heel weinig, althans een half tot anderhalf jaar na de Wik. Als men alléén door de W(w)ik in staat zou zijn een onrendabele beroepspraktijk voort te zetten, zouden veel meer kunstenaars na beëindiging van de uitkering de lier aan de wilgen moeten hangen, dunkt me.

Er wordt ook wel gezegd dat de Wwik vooral minder getalenteerde kunstenaars bedient die er beter meteen mee zouden kunnen ophouden. Dit argument laat zich niet zo gemakkelijk toetsen. Als toekenning van subsidie door het Fonds BKVB echter een indicatie van artistieke kwaliteit is, dan zouden subsidieaanvragen van kunstenaars die gebruik maken van de Wik of Wwik volgens dit argument veel vaker afgewezen moeten worden dan aanvragen van kunstenaars die dat (nog) niet deden. Het percentage gehonoreerde aanvragers van een startstipendium, basisstipendium of werkbeurs was in de periode 1999-2005 onder degenen die in deze periode gebruik maakten van de Wik of Wwik inderdaad lager (42%) dan onder aanvragers die er geen gebruik van maakten (53%). Naar mijn mening, eerder verwoord in *BK-informatie*, is dat verschil echter niet groot genoeg om de Wwik een toevluchtoord voor weinig getalenteerde kunstenaars te kunnen noemen.² Mogelijke tegenwerping is, dat lang niet alle beeldend kunstenaars in de Wwik vroeger of later ook subsidie aanvragen bij het Fonds en dat er juist onder die niet-aanvragers veel 'zwakke broeders' zouden kunnen zijn. Dat valt op grond van de nu beschikbare gegevens echter niet te toetsen: het kan waar zijn of niet waar.

Een ander mogelijk ongewenst effect is de aanzuigende werking van de Wwik. Kunstenaars met een renderende gemengde beroepspraktijk zouden de Wwik kunnen aangrijpen om minder aantrekkelijke nevenactiviteiten af te stoten en met werk op het eigen vakgebied én de Wwik-uitkering toch hetzelfde inkomen als voorheen te verwerven. Is dit zomaar als oneigenlijk gebruik of ongewenst effect aan te merken? Een kunstenaar kan er toch op goede gronden voor kiezen om zich een tijdlang helemaal te rich-

ten op zijn of haar artistieke ontwikkeling en nevenactiviteiten die daar niet toe bijdragen te beperken? De Wwik wordt dan gebruikt als een welbewuste investeringsperiode die op termijn meer artistiek én financieel succes kan opleveren. Ter discussie dus.

Tot slot heeft de Wwik mogelijk een verstorend effect op subsidieregelingen in het kader van het kunstbeleid. Dit betreft vooral de individuele subsidies voor scheppende kunstenaars. De startstipendia en basisstipendia van het Fonds BKVB zijn bijvoorbeeld net als de Wwik bestemd voor jonge, pas afgestudeerde kunstenaars en voor kunstenaars die al langer actief zijn. De Wwik is gemakkelijk toegankelijk (voor kunstenaars met een laag inkomen) en dat kan in theorie tot onderbenutting van deze Fondssubsidies leiden. Misschien niet direct relevant voor het Ministerie van SZW, maar wel voor het Fonds en het Ministerie van OCW. In de praktijk doen zich in ieder geval problemen voor rond de verrekening van subsidies met de Wwik-uitkering. Dit punt verdient zeker aandacht bij de evaluatie van de Wwik.

Kunst kan zich soms vreemd en schokkend aan ons voordoen, maar zonder die tegendraadse inbreng slaapt een cultuur in en verliest zij haar waarde en betekenis.

Het tweede aspect van de discussie over de wenselijkheid van de Wwik betreft de waardering van het bestaansrecht van de Wwik in het licht van veranderende opvattingen over kunstenaarschap en sociaal beleid. Ook hierbij is terug te kijken naar de Memorie van Toelichting bij de Wik. Het toenmalige kabinet was van mening dat bijzondere aandacht voor de positie van kunstenaars niet alleen gerechtvaardigd is vanwege de aard van hun beroepspraktijk en de markt waarop ze zich bewegen, maar ook omdat het niet zelden individuen zijn die op een persoonlijke wijze uitdrukking weten te geven aan de culturele

saamhorigheid van een samenleving, ook al wordt dat niet direct door iedereen zo ervaren. Kunst kan zich soms vreemd en schokkend aan ons voordoen, maar zonder die tegendraadse inbreng slaapt een cultuur in en verliest zij haar waarde en betekenis.'

Het bestaansrecht van de Wwik berust dus op de erkenning van de economische uitzonderingspositie én de bijzondere culturele waarde van het kunstenaarschap. Kan deze redenering ruim tien jaar later nog op volgende politieke steun rekenen? Of zijn opvattingen over kunstenaarschap en cultureel ondernemerschap en over arbeidsmarkt en sociale zekerheid inmiddels zover geëvolueerd dat ze geen plaats meer laten voor een aparte inkomensvoorziening voor kunstenaars?

Teunis IJdens is senior onderzoeker/adviseur bij IVA Beleidsonderzoek en Advies van de Universiteit van Tilburg.

1

De Wik werd in 2002 geëvalueerd: Mechelien van der Aalst, Teunis IJdens e.a. (2002), *Evaluatie van de Wet inkomensvoorziening kunstenaars*, Den Haag: Elsevier Overheid.

2

Zie *BK-informatie*, oktober 2007. Zie voor de gegevens: Teunis IJdens & Hans Mariën (2007), *Statistiek van landelijke subsidieregelingen voor beeldende kunst, 2001-2005*, Tilburg: IVA.

Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik) **Sinds 1999 kunnen in Nederland gevestigde beroepskunstenaars in aanmerking komen voor een uitkering krachtens de Wik (sinds 2005 Wwik). De wet biedt kunstenaars een alternatief voor de bijstand. De Wwik-uitkering bedraagt 70% van de bijstandsuitkering en een kunstenaar kan er maximaal 208 weken (in totaal 4 jaar) gebruik van maken gedurende een periode van maximaal tien jaar. Tegenover de lagere uitkering en de beperkte gebruiksduur staan vrijstelling van de sollicitatieplicht en de mogelijkheid om bij te verdienen in aanvulling op de uitkering. De Wwik-uitkering wordt als voorlopige uitkering verstrekt. Bijverdiensten worden na een jaar verrekend als ze met de uitkering samen boven 125% van de bijstandsnorm uitkomen.**

DESGEVRAAGD

NUT EN NOOD- ZAAK VAN KUNSTENAARS- BELEID

'Tegen de afbraak van kunstsubsidies!' is de titel van een pamflet van het platform Zonder Kunstenaars Geen Kunst dat voorafgaand aan de behandeling van de nota beeldend kunstbeleid van minister Plasterk is verschenen. Het is een pleidooi voor meer ruimte voor kunstenaars om hun plannen en projecten uit te voeren, betere randvoorwaarden en betere zichtbaarheid. Hoe zit het met kunstenaars in andere disciplines? In hoeverre is aparte aandacht voor kunstenaars in het kunstbeleid nodig en wat moet hoog op de agenda staan? Kunsten '92 vroeg een aantal vertegenwoordigers van kunstenaarsorganisaties om hun mening.

"Kunstenaarsbeleid schept voorwaarden voor het kunstbeleid. Misschien dat je het even zonder kunt uitzingen, maar niet lang", stelt Wim Jurg (Vereniging van Schrijvers en Vertalers). "De Nederlandse literatuur wordt voor het overgrote deel gedragen door de markt. Toch is aanvullende subsidiering hard nodig, anders dondert de boel in elkaar. We hebben bijvoorbeeld in Nederland nog steeds een behoorlijk stel goede literair vertalers, maar de vergrijzing slaat toe. Het vak is te weinig aantrekkelijk. Als er niet door OCW in zowel de opleidingen als in subsidies geïnvesteerd wordt, houdt het op een zeker moment gewoon op." Ook voor Inger Minnesma (FNV Kiem, vakgroep beeldend) liggen kunstenaarsbeleid en kunstbeleid in elkaars verlengde: "Natuurlijk gaat het er allereerst om kunstenaars de ruimte te geven om goede kunst te maken. Maar als een overheid een subsidie of een opdracht verstrekt, dan is het niet meer dan normaal dat daar ook genoeg geld inzigt voor levensonderhoud en andere kosten. Toch is dat lang niet altijd het geval." Anita Verheggen (Nederlandse Toonkunstenaarsbond): "Er moet veel meer gelet worden op het hanteren van een minimum gagenorm als subsidiecriteria bij het toekennen van overheids-subsidies. De beloningen in het gesubsidieerde popcircuit zijn nu op amateurniveau."

Het gaat niet alleen om geld, maar ook om andere voorwaarden. Een goed auteurscontractenrecht bijvoorbeeld. Martijn Mewe (Dutch Directors Guild): "Nu worden filmmakers en producenten nog vaak gedwongen alle rechten in een *buy-out* aan grote marktpartijen als omroepen en distributeurs weg te geven, maar het Ministerie van Justitie is bezig met een wetsvoorstel waarin dat hopelijk onmogelijk wordt gemaakt." Anita Verheggen is niet zo tevreden over dat ministerie. "Op gebied van naburige rechten houdt Justitie een heffing op de DVD-recorder tegen terwijl dit door andere Europese landen allang is ingevoerd. Dat scheelt uitvoerende kunstenaars miljoenen aan inkomsten."

Voor componisten is gebrek aan zichtbaarheid eigenlijk het grootste probleem. Martijn Padding (Componisten 96): "Vergelijk de bekendheid van Harry Mulisch eens met die van Louis Andriessen! Onze kunst is nog maar mondjesmaat via de podia en de omroep te horen. Dat heeft ook gevolgen voor de inkomsten van componisten, die zijn schrikbarend laag." Ook in het overheidsbeleid zelf zijn componisten bijna onzichtbaar geworden. Het Fonds voor de Scheppende Toonkunst is onlangs opgegaan in het Nederlands Fonds voor de Podiumkunsten+. Padding: "We hebben nog een plusje overgehouden. Dat geeft het gevoel dat je wordt 'gedoogd'. Ook zijn voorzieningen als Donemus onlangs opgegaan in het nieuwe sectorinstituut voor muziek. We zijn er niet gerust op."

Het gaat er allereerst om kunstenaars de ruimte te geven om goede kunst te maken.

Wat staat voor de komende tijd hoog op de agenda?

Wim Jurg (Vereniging van Schrijvers en Vertalers): Invoering wettelijk auteurscontractenrecht dat het afsluiten van collectieve contracten namens auteurs mogelijk maakt. Meer geld voor (opleidingen van) vertalers en voor de letterenfondsen in het algemeen. Fiscale aftrekbaarheid werkkamer auteurs.

Inger Minnesma (FNV Kiem, vakgroep beeldend): Meer mogelijkheden voor individuele

subsidies en opdrachten bij de verschillende overheden, waarbij wordt uitgegaan van realistische bedragen. Verplichting om hang- en staggeldvergoedingen te verstrekken. Meer tijd voor kunstenaars in de Wwik voor de opbouw van een renderende beroepspraktijk. Handhaving van de Kunstkoopregeling. Bevordering meecenaat ten behoeve van kunstenaars en vergroting fiscale aftrekmogelijkheden voor particulieren en bedrijven.

Martijn Mewe (Dutch Directors Guild): Invoering wettelijk auteurscontractenrecht. Betere financiële ondersteuning in de ontwikkelingsfase van filmprojecten en meer aandacht voor continuïteit van gevestigde makers. Verbetering van het publieksbereik van de *arthouse* film en versterking van de digitale distributie.

Anita Verheggen (Nederlandse Toonkunstenaarsbond): Hanteren minimum gagenorm bij toekenning subsidies. Serieuze vraagbeoordeling door de overheid zelf, bijvoorbeeld door de publieke omroep te verplichten een vast aantal uren per week aan de Nederlandse podiumkunsten te besteden. Invoering van een heffing op MP3-spelers en DVD-recorders en invoering van wetgeving die de nu ontbrekende redelijkheid in contracten voor podiumkunstenaars afdwingt.

Martijn Padding (Componisten 96): Meer aandacht voor nieuwe Nederlandse muziek, vooral op radio en televisie. Voldoende ruimte bij het NFPK+ voor componisten. Goede promotie in het buitenland. Uitbreiding van opdrachtmogelijkheden voor componisten bij andere overheden en de omroep. Bevordering van het mecenaat.

Annemarie Koopman

BELEIDSAGENDA

Adviezen, onderzoek, nota's, brieven aan de Tweede Kamer

Onlangs verschenen

Ministerie van OCW: Brief beleid beeldende kunst (7 december 2007)

Raad voor Cultuur: Advies podiumkunstenbestel voor de Jeugd 2009-2012 (7 december 2007)

Ministerie van OCW: Reactie advies podiumkunstenbestel voor de Jeugd 2009-2012 (21 december 2007)

Sociaal en Cultureel Planbureau: *Het bereik van het verleden*. Ontwikkelingen in de belangstelling voor cultureel erfgoed (december 2007)

Ministeries van Justitie, EZ en OCW: Brief inzake auteursrechtenbeleid (december 2007)

Commissie Cultuurprofijt: *Meer draagvlak voor cultuur*. Advies over vergroting van het maatschappelijk profijt van kunst en cultuur (31 januari 2008)

Advies Kwartiermaker Dijkstra inz. Programmafonds Cultuurparticipatie (31 januari 2008)

Kabinet Balkende: Voorstel van nieuwe Mediawet (15 februari 2008)

Ministerie van OCW: Beleidsaanwijzing aan fondsen regionale spreiding (28 februari 2008)

Ministerie van OCW: Opdracht Cultuurkaart gegund aan CJP (3 maart 2008)

Aangekondigd

Ministerie van OCW: Resultaten actieprogramma voor de creatieve industrie (eind 2007)

Raad voor Cultuur: Advies over het internationaal cultuurbeleid (januari 2008)

Ministerie van OCW: Voortgang onderzoek nieuwe positie kunstencentra bij buitenschoolse cultuureducatie (vóór 1 april 2008)

Parlementaire werkgroep digitalisering en auteursrecht: Rapportage (werkgroep ingesteld januari 2008)

Ministeries van OCW en Justitie: Voorstel wetswijziging inzake auteursrecht (voorjaar 2008)

Sociaal en Cultureel Planbureau: De virtuele cultuurbezoeker (juni 2008)

Raad voor Cultuur: Kunst en cultuur in het publieke domein, ook auteursrecht en WRR verkenning (uitgesteld tot ná zomer 2008)

Ministerie van OCW: beleidsevaluatie culturele diversiteit afgelopen tien jaar

Subsidieplan en cultuurnota

Raad voor Cultuur: Brief aan minister Plasterk: meer middelen nodig voor basisinfrastructuur (6 februari 2008)

Ministerie van OCW: Adviesaanvraag Raad voor Cultuur inz. Basisinfrastructuur (15 februari 2008)

Beleidsplannen fondsen en sectorinstituten (15 maart 2008)

Opera- en dansgezelschappen: Visitatierapporten beschikbaar (medio maart 2008)

Ministerie van OCW: Adviesaanvraag aan Raad voor Cultuur inz. sectorinstituten en fondsen (medio maart 2008)

Amsterdamse Kunstraad: Advies vierjarige instellingssubsidies Kunstenplan 2009-2012 (15 april 2008)

Den Haag – Ad hoc-commissie o.l.v. Lex ter Braak: Advies vierjarige instellingssubsidies (eind april 2008)

Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur: Advies vierjarige instellingssubsidies 2009-2012 (1 mei 2008)

Raad voor Cultuur: Advies over instellingen in de basisinfrastructuur (mei 2008)

Ministerie van OCW, IPO en VNG: Overleg cultuurconvenanten 2009-2012 (mei-juni 2008)

Tweede Kamer: Technische briefing advies vierjarige subsidies, inclusief rijksfondsen en sectorinstituten (15 mei 2008)

Aangewezen instellingen (langjarig gesubsidieerden) dienen begrotingen en prestatieoverzicht in voor 2009-2012 (1 juli 2008)

Ministerie van OCW: Bekendmaking subsidiebeslissingen (16 september 2008)

Besluitvorming en overleg:

Ministerie van OCW, IPO en VNG: Overleg over Programmafonds Cultuurparticipatie (februari–maart 2008)

Tweede Kamer: Algemeen Overleg over popmuziek in Nederland (6 maart 2008)

Tweede Kamer: Algemeen Overleg adviespraktijk monumenten (11 maart 2008)

Tweede Kamer: Inbreng schriftelijke vragen wijziging Monumentenwet 1988 (26 maart 2008)

Tweede Kamer: Algemeen Overleg beeldend kunstbeleid (27 maart 2008)

Tweede Kamer: Auteursrecht (commissies OCW, EZ en Justitie) (10 april 2008)

Tweede Kamer: Inbreng schriftelijke vragen voorstel van Wet wijziging Mediawet (17 april 2008)

Tweede Kamer: Technische briefing advies vierjarige subsidies, inclusief rijksfondsen en sectorinstituten (15 mei 2008)

Kunsten '92

Kunsten '92 vraagt om waarborgen voor behoud Nederlands model, brief t.b.v. kamerdebat over *Kunst van Leven* (11 december 2007)

Reactie Kunsten '92 op Commissie Cultuurprofijt (31 januari 2007)

Kunsten '92 vraagt minister Plasterk om duidelijkheid, brief aan Tweede Kamercommissie voor OCW (6 februari 2008)

Reactie Kunsten '92 op advies Kwartiermaker Dijkstra voor het Programmafonds Cultuurparticipatie (6 maart 2008)

Reactie Kunsten '92 op brief Beleid beeldende kunst (25 maart 2008)

TIJDELIJK MUSEUM AMSTERDAM 7-12 MEI 2008

Debat over het Profijtbeginsel

Kunsten '92 en Tijdelijk Museum Amsterdam, het jaarlijks terugkerende parallelprogramma van Art Amsterdam, presenteren op donderdag 8 mei een debat over het profijtbeginsel.

Hoe is er met zo weinig onderbouwing een groot begrip als 'profijtbeginsel' in een fundamenteel stuk als het regeerakkoord terechtgekomen?

De Balie, donderdag 8 mei 2008, 20.30u
Kleine-Gartmanplantsoen 10, Amsterdam
www.tijdelijkmuseumamsterdam.nl

LEDEN KUNSTEN '92

Akademie voor Kunst en Vormgeving 's-Hertogenbosch

ALBA Theaterhuis

Alex d'Electricie

Amsterdam Sinfonietta

Amsterdams Fonds voor de Kunst

Amsterdams Bach Solisten

Amsterdams Hogeschool voor de Kunsten

Amsterdams Uit Buro

Anoukvandijk dc

ARCAM

ArchiNed

Armando Museum

ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten

Arti et Amicitiae

ASKO Ensemble

Associatie van Theaterinitiatieven

BAK Basis voor Actuele Kunst

't Barre Land

Berlage Instituut

BIM

Bimhuis

BNO Beroepsorganisatie

Nederlandse Ontwerpers

Buitenkunst

C Omroep voor Kunst en Cultuur

Calefax Rietkwintet

Camerata Trajectina

Cappella Amsterdam

Cappella Pragensis

Cello Octet Conjunto Iberico

Centraal Museum

Centrale Discotheek Rotterdam

De Nieuwe Kerk

De Paardenkathedraal

De Rode Hoed

De Stilte

De Theatercompagnie

De Veenfabriek

De Vrije Academie

De Wassen Neus

De Wetten van Kepler

De Ijsbreker

Delta Ensemble

DOD Collectieve Danspromotie

Dogtroep

Dood Paard

Dr. Anton Philipszaal

Dutch Directors Guild

Dutch Jazz Connection

Ebony Band

ELS Inc.

EM-Cultuur

Ensemble Insomnio

Erfgoed Nederland

Europese Stichting Joris Ivens

Federatie Filmbelangen

Felix Meritis

Filmtheater 't Hoogt

Firma Rieks Swarte

Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten

Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst

Fonds voor de Letteren

Fontys Hogescholen Kunsten

Fotografen Federatie

Fra Fra Sound/ Fra Fra Big Band

F.T.S. Tryater

Gasthuis / Frascati

Gaudeamus

Gemeente Amsterdam Stadsarchief

Muziekschool Amsterdam

Muziekschool Waterland

MUZtheater

Nationaal Jeugd Orkest

Nationaal Pop Instituut

Nationale Reisopera

Nederlands Architectuur Instituut

Nederlands Blazers Ensemble

Nederlands Dansgen

Nederlands Danstheater

Nederlands Filmmuseum

Nederlands Film Festival

Nederlands Fonds voor de Film

Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+

Nederlands Instituut voor de Animatiefilm

Nederlands Instituut voor Filmeducatie

Nederlands Jazz Archief

Nederlands Kamerkoor

Nederlands KamerOpera Festival

Nederlands Literair Productie -en Vertalingsfonds

Nederlands Muziek Instituut

Nederlands Philharmonisch Orkest

Nederlandse Vakgroep Keramisten

Network CS

Nexus Instituut

Nieuw Ensemble

Nieuwe Muziek Zeeland

Nieuwint Music Productions

Noord Nederlands Toneel

Noorderkerkconcerten

Noorderzon Festival

November Music

Centrum Beeldende Kunst

Emmen

Centrum Electronische Muziek

Chabot Museum

Chasse Theater

Cinekid Amsterdam

Cinemien

Circomundo

CJP

Combattimento Consort Amsterdam

Componisten 96

Conny Janssen Dans

Conservatorium van Amsterdam

Conservatorium Maastricht

Contactorgaan van Nederlandse Orkesten

CO-OP Eindhoven

Cosmic

CREA

Crossing Border Festival

Cultuurnetwerk Nederland

Dance Works Rotterdam

Dansateliers

Dansers Studio

Dansgroep Krisztina de Châtel

Danstheater AYA

Danswerkplaats Amsterdam

DasArts

De Acteursschool

De Appel

De Ateliers

De Balie

De Beyerd

De Doelen

De Ereprijs

De Kleine Komedie

De Kunstconnectie

De La Mar Poppentheater

De Nederlandse Bachvereniging

De Nederlandse Opera

De Nieuw Amsterdam

Huis van Bourgondië

ICP Orkest

Internationaal Franz Liszt Pianoconcours

International Documentary Filmfestival Amsterdam

International Film Festival Rotterdam

Ins Blau

Introdans

Jan van Eyck Akademie

Jazz Orchestra of the Concertgebouw

Jeugdorkest Nederland

Jeugdtheater Amsterdam/ de Krakeling

Jeugdtheatergroep Dox

Jeugdtheaterschool Zuid-Holland

Jongeren theater 020

Joods Historisch Museum

Keesen & Co

KIK Productions

Koninklijk Concertgebouworkest

Koninklijk Conservatorium

Koninklijk Theater Carré

Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag

Koninklijke Nederlandse Toonkunstenaarsvereniging

Koninklijke Schouwburg Den Haag

Koninklijke Vereniging van het Boekenvak

Kontrans

Koorenhuis centrum voor kunst en cultuur

Koor Nieuwe Muziek

Korzo Theater

Kröller-Müller Museum

Kunst en Cultuur Drenthe

Kunst en Cultuur Noord-Holland

Kunst en Cultuur Pensioen en Verzekering

Kunstfactor

Kunstgebouw

Kunsthal

Kunstkanaal

Leo Smit Stichting

Likeminds

Limburgs Symphonieorkest

Los Bewegingstheaterwerkplaats

Lucent Danstheater

LUX Nijmegen

Luxor Theater

Maarten Altina Ensemble

Maastrichts Theaterensemble

Het Vervolg

Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst

Made in da Shade

Maritiem Museum Rotterdam

Materiaalfonds voor Beeldende Kunst en Vormgeving

Mediamatic

Mondriaan Stichting

Mug met de gouden tand

Museum Boijmans van Beuningen

Museum Catharijneconvent

Museum de Paviljoens

Museum Het Rembrandthuis

Museum Jan Cunen

Museum Slot Loevestein

Museum Waterland

Muzenis

Muziekcentrum Frits Philips

Muziekcentrum van de Omroep (MCO)

Muziekcentrum Vredenburg

Muzieklab Brabant

NTB Vakbond voor Musici

NVS Nederlandse Vereniging van Speelfilmproducenten

Onafhankelijk Toneel

Opera Spanga

Opera Studio Nederland

Opera Zuid

Organisatie Oude Muziek

Orkater

Orkest De Volharding

Orkest van de Achttiende Eeuw

Orkest van het Oosten

Overstekend Wild

Paradiso

Paradox

Parkanyi Kwartet

Passionate

Peergroup

Perdu

Prima/Rumbata

Persmuseum

Poetry International

Poëziefestival Landgraaf

POP NL

Premsele

Productiehuis Brabant

Productiehuis Oost-Nederland (ON)

Projectbureau Konings Kunst

Rabothheater Hengelo

Raduga-Ensemble

Raras Budaya

RASA wereldcultuurencentrum

Raz/Hans Tuerlings

Ricciotti Ensemble

Rotterdam Festivals

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Rotterdams Wijktheater

Rotterdamse Kunststichting

Rijksakademie van Beeldende Kunsten

Gemeentemusea Arnhem

Gemeentemuseum Den Haag

Genootschap van Nederlandse Componisten

Golden Palace

Graachtenfestival

Grand Theatre Groningen

Groninger Museum

Growing up in Public

Handtheater

Hans Hof Ensemble

Hanzehogeschool Groningen / School of Performing Arts

Het Brabants Orkest

Het Concertgebouw

Het Filiaal

Het Gelders Orkest

Het Internationaal Danstheater

Het Laagland

Het Maurits Binger Instituut

Het Mauritshuis

Het Mondriaan Kwartet

Het Muziektheater

Het Nationale Ballet

Het Nationale Toneel

Het Rijksmuseum

Het Syndicaat

Het Toneelgezelschap Beumer en Drost

Het Veem Theater

Het Zuidelijk Toneel

Historisch Museum Rotterdam

Hogeschool Rotterdam / Willem de Kooning Academie

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Holland Animation Filmfestival

Holland Dance Festival

Holland Festival

Holland Symfonia

Hotel Modern

Huis aan de Amstel

Rijksmuseum van Oudheden	Stichting Date	The Amsterdam Baroque Orchestra	Utrechts Centrum voor de Kunsten
Sandberg Instituut	Stichting De Overslag	The Amsterdam Summer University	V2
Scapino Rotterdam	Stichting d'Oek	The CODA Consultancy	Van Gogh Museum
Scheepvaartmuseum	Stichting Fotografie Noorderlicht	The Fighting / The Lunatics	Vereniging Haagse Kunstkring
Schönberg Ensemble	Stichting Impact	Theater aan het Spui	Vereniging Muziekscholen
Schönberg Kwartet	Stichting InterArt	Theater Artemis	Overleg Noord-Holland
School of Performing Arts / Prins Claus Conservatorium	Stichting Internationale Culturele Activiteiten (SICA)	Theater De Citadel	Vereniging Nederlandse Muziek Ensembles
Schouwburg Almere	Stichting Internationale Concer-ten en Werkgroepen	Theater De Engelenbak	Vereniging Nederlandse Poppodia
Schreeuw	Stichting Inro	Theater De Vest	Vereniging van Schrijvers en Vertalers
Slagwerkgroep Den Haag	Stichting Jam	Theater EA	Vereniging van Openbare Bibliotheeken (NBLC)
SM's Stedelijk Museum	Stichting Kultuur	Theater Instituut Nederland	Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis
's-Hertogenbosch	Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR)	Theater Kikker	VERES
Société Gavignières	Stichting Lezen	Theater Lantaren/Venster	Verkadefabriek
Splendor	Stichting MU	Theaterbureau Zimich	Virtueel Platform
Springdance Festival	Stichting Pictoright	Theater Bellevue	VIVID Vormgeving
Stadsschouwburg Amsterdam	Stichting Plotloos Drama	Theaterfestival Boulevard	VPRO
Stadsschouwburg Nijmegen	Stichting Stadsschouwburg en Philharmonie Haarlem	Theatergroep Carver	Waag Society
en Concertgebouw 'De Vereniging'	Stichting Strijkkwartetten Nederland	Theatergroep Kwatta	Walter Maas Huis
Stadsschouwburg Rotterdam	Stichting Voolprijs Iordens / Davina van Wely	Theatergroep Max	Warner en Consorten
Stadsschouwburg Utrecht	Stichting Wig Henneman	Theatergroep Suver Nuver	Wereld Muziektheater Festival
Stedelijk Museum Amsterdam	Stichting WMC Kerkrade	Theatergroep Vis à Vis	Westergasfabriek
Stedelijk Museum De Lakenhal	Stichting Yoi	Theaterproductie Rotterdam/RO-Theater	Willem Breuker Collectief
Stedelijk Van Abbemuseum	Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties	Theaters Diligentia & PePijn	Wintertuin
Stella Den Haag	Stimuleringsfonds voor Culturele Omroepproducties	Theaterwerkplaats Generale Oost	Witte de With
Stichting 20ste-eeuwse Liedmuziekcentrum Kamer-	Stimuleringsfonds voor Architectuur	Theater Zeebelt	Xenakis Ensemble
Stichting De Suite	STIP-Producties	Toneelacademie Maastricht	Xynix Opera
Stichting Architectuur Lokaal	STOA	Toneelgroep Maastricht	Zeeland Nazomer Festival
Stichting Artes	Stroom	Toneelgroep Amsterdam	't Zeteltje
Stichting Autoped / Boekie Boekie	STUT Theater	Toneelgroep Oostpool	
Stichting Axes	SVP-Kunst	Toneelschuur Producties	
Stichting Babastiki	Tamar-Muziektheater	Totaal/de Kazernen	
Stichting Bambie	Terschellings Oerol Festival	Uit in Vlissingen	
Stichting Bestuurlijke Diversiteit	Teylers Museum	Universiteit Maastricht	
Stichting Brokken			
Stichting Cultuur Inventarisatie			

BEELDBIJDRAGE

Inge Stolwijk (1985) is derdejaars student fotografie aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag, daarvoor studeerde ze grafische vormgeving aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht.

In deze Nieuwsbrief vindt u foto's uit de serie *Great Expectations* (work in progress). Stolwijk documenteert situaties waarin mensen in afwachting zijn van een intense individuele of gezamenlijke beleving, of waarin deze juist achter de rug is. Door een kritische afstand tot het onderwerp in acht te nemen – en zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen – tekent zij de tragiek van een leven waarin wij ons lijken voort te slepen van beleving naar beleving.

Eerder dit jaar waren deze foto's te zien op de groeps-expositie Tegenbeeld in Den Haag.

Zie ook: www.ingestolwijk.nl

COLOFON

Vereniging Kunsten '92
Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
tel (020) 422 03 22
fax (020) 422 04 00
info@kunsten92.nl
www.kunsten92.nl

Bureau

Marianne Versteegh
algemeen secretaris
Heleen Alberdingk Thijm
office manager
Aart Kolle
beleid en ict

Redactie nieuwsbrief

Raymond Frenken
eindredacteur
Marianne Versteegh
Annemarie Koopman
Herber van de Minkelis
Robbert van Heuven
Anneke Jansen

Met medewerking van
Ad 's-Gravesande, Ap de Vries, Inge Stolwijk, Janne Rijkers, Sigrid Hemels, Teunis IJdens, Walter Groenen

Ontwerp

Roger Willems en Hans Gremmen, Amsterdam

Druk

vanGrinsven drukkers bv, Venlo

Abonnement, tevens donateurschap Kunsten '92:
17,50 euro per jaar

BESTUUR Kunsten '92

Dagelijks bestuur
Ad 's-Gravesande
(voorzitter)
Wim Weijland
(penningmeester)
directeur Rijksmuseum van Oudheden, Leiden
Jack Verduyn Lunel
(vice-voorzitter)
directeur Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag
Jan Zoet
directeur Rotterdamse Schouwburg

Algemeen bestuur

Bestaat uit het dagelijks bestuur en daarnaast:
Annelys de Vet
grafisch ontwerper
Bart Visser
regisseur, beeld- en geluidskunstenaar
Doreen Boonekamp
directeur Nederlands Film Festival
Geert Overdam
directeur Festival Boulevard Den Bosch
Jan Raes
directeur Rotterdams Philharmonisch Orkest
Jarrod Francisco
directeur Stichting Likeminds
Leontien Wiering
directeur Nederlandse Dansdagen
Marion Schiffers
directeur Jongerentheater 020
Paul Koek
musicus, artistiek leider
De Veenfabriek Leiden
Peter Schrurs
directeur VPRO
Rob Docter
directeur Berlage Instituut

Great Expectations *Work in progress*

Inge Stolwijk foto uit de serie 'Great Expectations'

